

บทที่ 6

วิเคราะห์แนวพระราชดำริในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นสุภาพบุรุษ : โรงเรียนราชวิทยาลัย

ราชวิทยาลัยเป็นหนึ่งในโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยโอนจากกระทรวงยุติธรรมมาสังกัดกรมมหาดเล็กเมื่อปี พ.ศ. 2458¹ และดำเนินการสอนเช่นเดียวกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง กล่าวคือ ได้ถือหลักการปกครองแบบพับลิกสกูล (Public School) ของอังกฤษจัดเป็นโรงเรียนประจำเพื่ออบรมนิสัยใจคอนักเรียนตามแบบตะวันตก โดยมีพระราชประสงค์จะให้ผู้ที่ผ่านการศึกษาที่โรงเรียนนี้ได้ไปศึกษาต่อในยุโรปหรือเข้ารับราชการในกระทรวงต่างๆ²

โรงเรียนราชวิทยาลัยนี้ดำเนินการสอนมาจนกระทั่งได้ย้ายมารวมกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงใน พ.ศ. 2469 โดยเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย

ความเป็นมาและความมุ่งหมายในการก่อตั้งโรงเรียนราชวิทยาลัย

โรงเรียนราชวิทยาลัยได้กำเนิดขึ้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440)³ ที่ตำบลบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา จังหวัดธนบุรี โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตั้งขึ้น⁴

---

¹ กจช., เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงศึกษาธิการ ม.ร.6 ศ/5.70 โรงเรียนราชวิทยาลัย.

² ดวงเดือน พิศาลบุตร, ประวัติการศึกษาไทย, หน้า 30.

³ กจช., ศธ. 55/4 "มีพระบรมราชโองการให้เพิ่มนักเรียนราชวิทยาลัย ในศก 117 อีก 30 คน (30 มี.ค. 2440).

⁴ กจช., ศธ. 55/2 "สร้างโรงเรียน ณ บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา".

ตามความเป็นมาของโรงเรียนราชวิทยาลัยในเริ่มแรก สืบเนื่องจากความต้องการตั้งโรงเรียนประจำ เพื่อสอนนักเรียนชายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เนื่องจากในช่วงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นักเรียนที่พระองค์ทรงส่งออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศส่วนใหญ่ ไม่สามารถเรียนสำเร็จกลับมารับใช้บ้านเมืองได้ดังที่ทรงคาดหวังไว้โดยมีเหตุผลบางประการได้แก่ พื้นฐานความรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนและความไม่คุ้นเคยกับขนบธรรมเนียมประเพณีทางตะวันตก ทำให้ผู้เรียนต้องใช้เวลาในการเตรียมความพร้อม เช่น การเรียนภาษาอังกฤษก่อนเข้าศึกษาต่อ⁵ ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งโรงเรียนที่สอนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกหัดให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในภาษาอังกฤษอย่างดีและการอบรมให้นักเรียนได้อยู่ประจำในโรงเรียนร่วมกับครูชาวต่างประเทศ จะเป็นการฝึกความคุ้นเคยให้แก่นักเรียน ทั้งการฟัง พูด การใช้ภาษาต่างประเทศ อีกทั้งเป็นการได้สังเกตกิริยามารยาทของชาวตะวันตกซึ่งการจัดเช่นนี้หวังว่าเป็นประโยชน์และได้ผลมากกว่าการส่งนักเรียนไปเริ่มศึกษาภาษาอังกฤษและใช้เวลานานกว่าที่จะคุ้นเคยในวัฒนธรรมประเพณีของชาวตะวันตกดังเช่นที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายและใช้เวลานาน โรงเรียนราชวิทยาลัยจึงจัดตั้งขึ้นมา ในตอนแรกใช้ชื่อว่าเป็น โรงเรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนประจำ โดยมีประกาศในราชกิจจานุเบกษาดังนี้

แจ้งความกระทรวงธรรมการ แผนศึกษาธิการ

โรงเรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนประจำ

ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตั้งโรงเรียนไทย อังกฤษ สำหรับนักเรียนอยู่ประจำขึ้นโรงเรียนหนึ่งในแขวงเมืองสระบุรี เพื่อที่จะหัดนักเรียนทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และการศึกษาอันดีตามวิถีในประเทศตะวันตก เพราะมีพระราชประสงค์จะให้ให้นักเรียนซึ่งเข้าเรียนในโรงเรียนนั้นได้รับความรู้อย่างเต็มบริบูรณ์ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเพื่อจะได้มี

⁵ตะออตอง อัมรินทร์รัตน์, "การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2475," หน้า 58-60.

ช่องให้นักเรียนได้ทดสอบซ่อมความรู้สำหรับที่จะได้ไปเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยในยุโรปต่อไปถ้าจะเข้ารับราชการฝ่ายพลเรือนในกระทรวงต่าง ๆ แต่ในเวลาี้ทางรถไฟนครราชสีมายังไม่แล้ว จึงกำหนดที่จะต้องตั้งขึ้นในกรุงเทพฯ ในเดือนตุลาคม รัตนโกสินทรศก 115 พลาถก่อน . . .⁶

ความประสงค์ที่จะตั้งโรงเรียนขึ้น มีลักษณะเป็นโรงเรียนประจำที่จังหวัดสระบุรี โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนชายได้มีความรู้ทั้งในภาษาไทย ภาษาอังกฤษได้รับการอบรมตามหลักการของประเทศตะวันตก เพื่อให้มีความคุ้นเคยและมีพื้นฐานอันดีก่อนที่จะไปศึกษาต่ออย่างต่างประเทศต่อไป แต่เนื่องจากการคมนาคมยังไม่สะดวกทำให้ต้องจัดในกรุงเทพฯ ก่อน ในที่สุดก็ได้ที่ตำบลบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จังหวัดธนบุรี

โรงเรียนราชวิทยาลัยนี้ สังกัดกับกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีอาจารย์ใหญ่ชาวอังกฤษ คือ มีสเตอร์ การ์เตอร์ บาเรียน* ฝึกสอนอบรมนักเรียนร่วมกับครูบาอาจารย์ชาวต่างประเทศ และชาวไทยอีกหลายท่าน ชื่อภาษาอังกฤษของโรงเรียนราชวิทยาลัยนี้ใช้ชื่อว่า "คิงส์คอลเลจ" การเปิดโรงเรียนครั้งแรกนั้น มีนักเรียนจำนวน 36 คน ซึ่งโรงเรียนสามารถรับได้ถึง 50 คน

หลักสูตรและการจัดการ

จัดระดับชั้นเป็น 5 ชั้น กล่าวคือ สอนตั้งแต่ชั้น 2 ถึงชั้น 6 (ชั้น 2 หมายถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยชั้น 2-6 หมายถึง การจัดขึ้นเรียนเริ่มที่ระดับประถม 2 ประถม 3 มัธยม 1-2-3) หลักสูตรจำแนกเป็นระดับชั้นเรียนดังนี้

---

⁶"แจ้งความกระทรวงธรรมการ แผนกศึกษาธิการ ลงวันที่ 5 เมษายน ร.ศ. 115," ราชกิจจานุเบกษา 13 (พ.ศ. 2439) : 269.

* อาจารย์การ์เตอร์นี้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ท่านเคยเป็นพระอาจารย์ถวายพระอักษรอังกฤษในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ เข้ารับราชการในกรุงเทพฯ เมื่อปี 2445 ตูจจช., ศธ. 55/26 โรงเรียนราชวิทยาลัย "จ้างฝรั่งชาติอังกฤษมาเป็นครูโรงเรียนราชวิทยาลัย (2 พ.ค.-12 ส.ค. 2445)".

ชั้น 2 (ประถมศึกษา 2) เรียนบันไดเล่ม 1, เล่ม 2 แต่งประโยคอย่าง
ง่ายๆ วิชาเลขสอนให้บวกลบคูณหาร

ชั้น 3 (ประถมศึกษา 3) เรียนบันไดเล่ม 2, เล่ม 3, วิชาเลขและอื่นๆ
โดยจะมีบทเรียนภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ

ชั้น 4 (มัธยมศึกษา 1) เรียนบันไดเล่ม 4, วิชาเลข และการแต่งประโยค
ภาษาอังกฤษต่างๆ

ชั้น 5 (มัธยมศึกษา 2) การเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษล้วน มีวิชา
ภูมิศาสตร์ หัดแต่งและพูดภาษาอังกฤษ การวาดเขียนรูปต่างๆ และวิชาการเขียน
แผนที่ทวีปยุโรปและเอเชีย

ชั้น 6 (มัธยมศึกษา 3) วิชายูทิลิตี (โคมาตร์) ฟิสิกส์ (แอลย์บารา)
วิชาเลข การแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ แปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย
อย่างยาก โดยต้องแต่งเรื่องให้มีถ้อยคำสำนวนดี การวาดรูป ทำเงาให้เหมือน
จริง และเริ่มจัดให้มีวิชาภูมิศาสตร์ทั่วโลก คณิตศาสตร์ ฟังสาวดารทั่วโลก
เพิ่มขึ้น⁷

จากการศึกษารายวิชาต่าง ๆ พบว่ามีการสอนวิชาภาษาอังกฤษมากเป็นพิเศษ ในชั้น
5 และ 6 สอนเป็นภาษาอังกฤษทุกวิชา ทำให้เด็กเรียนได้มีพื้นความรู้เข้มข้นและฝึกการใช้ภาษา
อังกฤษตลอดเวลา นอกจากการเรียนวิชาสามัญทั่วไปแล้วจะมีการสอน "หัดทำอาหารและกาย
กรรม" โดยมีครูชาวต่างประเทศ ครูหัดทำอาหารมาสอนจนมีครูชาวต่างประเทศรับสอนต่อมา

แม้ว่าการปกครองและดูแลนักเรียนจะเป็นอาจารย์ชาวต่างประเทศก็ตาม ก็ได้มีการ
แสดงพระธรรมเทศนาทุกวันพุธ ซึ่งช่วงแรกนั้นพระเจ้าน้องยา เฮอร์กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส
ได้ทรงเทศน์แสดงแก่นักเรียน ภายหลังจึงทรงจัดให้พระสงฆ์วัดพิชัยญาติเทศน์ต่อไป

เมื่อโรงเรียนดำเนินกิจการไปได้ 3 ปี ใน พ.ศ. 2443 ได้ปรากฏหลักฐานแสดง
"ลำดับความเจริญของโรงเรียนราชวิทยาลัย" จากหนังสือพิมพ์ "สารเสวตร์" ฉบับพิเศษ

---

⁷"ลำดับความเจริญของโรงเรียนราชวิทยาลัย" หนังสือพิมพ์สารเสวตร์ฉบับพิเศษ
21 กันยายน ร.ศ. 119(พ.ศ.2443) จาก ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 37-38.

วันที่ 21 กันยายน ร.ศ. 119 (พ.ศ.2443)โดยกล่าวถึงผลการดำเนินงานกิจการของโรงเรียน
ในระยะ 3 ปีแรก โดยมีนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาของโรงเรียนออกไปศึกษาต่ออังกฤษยุโรป
ดังมีรายชื่อต่อไปนี้⁸

1. หม่อมเจ้าทองเชื้อธรรมชาติ
2. หม่อมเจ้าชายฉลาดลบเลอสร
3. หม่อมเจ้าชายประสพประสงค์
4. นายเหลียม
5. นายสหัส
6. นายชวน
7. นายเสริม (ไปศึกษาต่อที่ประเทศญี่ปุ่นเนื่องจากบิดาไปเป็นราชทูตประจำ
ประเทศญี่ปุ่น
8. นายสวาสดี (ศึกษาต่อที่ป็นัง)

และยังได้ส่งนักเรียนไปสอบชิงทุน ณ ที่ประชุมข้าหลวง เรียกว่า "ดิงสกอลาชิ"⁹
3 ครั้งได้รับทุน 2 คน และศึกษาจนได้รับประกาศนียบัตร 6 คน

โรงเรียนราชวิทยาลัยที่ตำบลบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้มีเจ้านายพระบรมวงศานุวงศ์
เสด็จมาตรวจเยี่ยมโรงเรียนหลายคราว อาทิเช่น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถได้
เสด็จมาทรงตรวจโรงเรียน พร้อมกับมีพระราชเสาวนีย์ดำรัสแก่นักเรียน ให้มีความอุตสาหะ
หมั่นตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัวได้ทรงพระกรุณาพระราชทานโอกาสให้ได้ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ และยังมี
สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์กรมกาฬหิณฑุวงศ์พระเจ้าน้องยาเธอ
พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ์ และท่านเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ ซึ่งเป็นกรรมการโรงเรียนได้

⁸"ลำดับความเจริญของโรงเรียนราชวิทยาลัย" หนังสือพิมพ์สารเสวตรฉบับพิเศษ
21 กันยายน ร.ศ. 119(พ.ศ.2443) จาก ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 37-38.

⁹เรื่องเดียวกัน.

เสด็จมาตรวจโรงเรียน นอกจากนี้ ชาวต่างประเทศต่างก็มาเยี่ยมชมกิจการของโรงเรียน ดังมีบันทึกต่อไปว่า มีเจ้าหน้าที่จากกรมศึกษาธิการประเทศออสเตรเลีย ราชทูตอเมริกา นักหนังสือพิมพ์ใหม่ของประเทศอังกฤษ อธิบดีกรมเมืองกรุงบรัสเซลส์ ฯลฯ¹⁰

จากบันทึกต่างๆ นี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความเจริญของโรงเรียนราชวิทยาลัยในยุคนั้นๆ เป็นโรงเรียนที่มีรูปแบบการจัดการเช่นเดียวกับโรงเรียนในประเทศทางตะวันตก เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาริชาความรู้ โดยเฉพาะการสอนเป็นภาษาอังกฤษ กอปรกับการที่มีอาจารย์และเจ้าหน้าที่เป็นชาวต่างประเทศด้วยนั้นจะสร้างความคุ้นเคย และฝึกอบรมให้นักเรียนได้มีพื้นฐานที่ดีก่อนไปศึกษาต่อยังต่างประเทศต่อไป ซึ่งผลของการฝึกอบรมนั้น แม้ได้จำนวนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไม่มาก แต่โรงเรียนก็พยายามที่จะฝึกอบรมให้นักเรียนได้มีวิชาความรู้ มีคุณภาพให้สมกับความเป็น "คิงส์ คอลเลจ" ของประเทศไทย และสิ่งสำคัญนอกจากการศึกษาเล่าเรียนแล้ว ทางโรงเรียนยังเน้นการฝึกอบรมอุปนิสัยใจคอ โดยการส่งเสริมการเล่นกีฬาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นยิมนาสติก ลอนเทนนิส คริกเก็ต ฟุตบอล ฯลฯ เหล่านี้ โดยนักเรียนจะเล่นกีฬาหลังเลิกเรียนประมาณบ่าย 4 โมงเย็นและในเวลาว่างเพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีความประพฤติดีและมีความสามัคคี

โรงเรียนราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนเด็ก

เมื่อเปิดสอนได้ประมาณ 8 ปี ก็เกิดโรคระบาด คือ อหิวาตกโรคที่ตำบลบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ทำให้มีอาจารย์ชาวต่างประเทศเสียชีวิตไป 2 ท่าน โรงเรียนจึงปิดการสอน¹¹ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดโรงเรียนราชวิทยาลัยอีกครั้งหนึ่งที่สายสวัสดิ์สุนทราคาร (โรงเรียนเด็กของพระอรรคชายาเธอพระองค์เจ้า

¹⁰"ลำดับความเจริญของโรงเรียนราชวิทยาลัย" หนังสือพิมพ์สารเสวตรฉบับพิเศษ 21 กันยายน ร.ศ. 119(พ.ศ.2443) จาก ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 37-38.

¹¹กจข., ศธ. 55/46 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "จัดที่โรงเรียนเด็กเป็นโรงเรียนราชวิทยาลัยสอนไปพลางก่อน (24 ก.ค.-26 ส.ค. 2446)".

สายสวัสดิกรมย์) ดั่งมีแจ้งความเปิดโรงเรียนราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนเลี้ยงเด็ก ลงวันที่ 8 เมษายน ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447) ความว่า

. . . ด้วยครูโรงเรียนราชวิทยาลัยซึ่งได้เรียกเข้ามาจากยุโรป 3 คนนั้น จะเข้ามาถึงกรุงเทพอยู่แล้ว จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่าโรงเรียนราชวิทยาลัย ได้รับพระกรุณาของพระอรรคชายาเธอให้อาจารย์ตั้งโรงเรียนขึ้น ณ โรงเรียนเลี้ยงเด็ก ชั่วคราว จัดเป็นโรงเรียนที่นักเรียนอยู่ประจำ . . .¹²

พระอรรคชายาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏจัดแบ่งเขตในบริเวณโรงเรียนเลี้ยงเด็ก 2 ส่วน อาคารหลังเก่าซึ่งเคยเป็นที่เลี้ยงเด็กหญิงแต่ก่อนจัดให้เป็นโรงเรียนเลี้ยงเด็กต่อไป ส่วนอาคารหลังใหม่อันสายสวัสดิกรมย์อาคารเป็นต้นนั้น จัดให้โรงเรียนราชวิทยาลัยเข้าใช้อาคารสถานที่ โดยทรงประทานให้เช่าโดยทรงอุดหนุนคือ ต้องเสียค่าเช่าสถานที่เพียงเดือนละ 12 บาท¹³

โรงเรียนราชวิทยาลัยที่โรงเรียนเลี้ยงเด็กได้เปิดสอนเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2447 โดยสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ จวบจนพ.ศ. 2454 พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขอพระราชทานโรงเรียนราชวิทยาลัยจากกระทรวงศึกษาธิการไปสังกัดกระทรวงยุติธรรม¹⁴

โรงเรียนราชวิทยาลัย ณ ตำบลบางขวาง

การที่ต้องโอนโรงเรียนราชวิทยาลัยไปขึ้นกับกระทรวงยุติธรรมนั้น มีสาเหตุจากความต้องการของกระทรวงยุติธรรมที่ต้องการโรงเรียนสำหรับสอนนิชากฎหมายและภาษาต่างประเทศ

¹²กจข., ศธ. 55/48 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "ซ่อมโรงเรียนราชวิทยาลัย ณ โรงเรียนเลี้ยงเด็ก (1 ต.ค. 2446-9 ต.ค. 2447)".

¹³กจข., ม.ร.6 ศ/5.70 "หนังสือที่ 40/2609 ลงวันที่ 6 กันยายน รศ.130 หม่อมเจ้าจรูญศักดิ์กฤดากรกราบทูลพระเจ้ายาเธอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปิติ ราชเสนาการ".

¹⁴กจข., ศธ 55/86 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "โอนโรงเรียนราชวิทยาลัย ไปขึ้นกับกระทรวงยุติธรรม วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2454".

อันจำเป็นต่อการเรียนกฎหมายต่อไป เนื่องจากนักกฎหมายและผู้พิพากษาจะรู้เพียงกฎหมายไทยอย่างเดียวไม่ได้ ดังมีหนังสือกราบบังคมทูลของหม่อมเจ้าจรรยาศักดิ์ กฤดากร * รองเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ รศ.128 ถึงความจำเป็นที่ต้องมีโรงเรียนสอนภาษาอันเป็นพื้นฐานในการศึกษากฎหมายต่อไป ตอนหนึ่งดังนี้

. . . คือตั้งแต่ศาลไทยชำระคนลับแยกฝรั่งได้ ความก็ปรากฏขึ้นว่า ผู้พิพากษาที่จะนั่งศาลต่อไปนั้น ที่จะรู้แต่กฎหมายไทยอย่างเดียวนั้นเป็นอันไม่พอแก่การ เพราะในไทยมีตำราเรียนน้อย ตัวอย่างที่จะอ้างได้ก็น้อย ไม่พอแก่ความที่เกดขึ้น เมื่อตัวความก็ดีทนายก็ดี ฝ่ายหนึ่งรู้กฎหมายอื่นที่มีตัวอย่างอ้างได้กว้างขวาง มีตำราเรียนบริบูรณ์ก็ไม่ต้องสงสัยเลยว่าคุณคนไทยแลศาลไทยจะเสียเปรียบแลขัดข้องสักเพียงไร เพราะฉะนั้นทางที่จะแก้จึงมีแต่อย่างเดียวที่จะต้องให้คนไทยเรียนรู้ให้เท่ากับเขา แต่ที่จะแปลตำราฝรั่งออกเป็นไทยในเวลานี้เป็นอันไม่สามารถจะทำได้ เพราะฉะนั้นการเรียนกฎหมายจะต้องเรียนในภาษาฝรั่ง มีภาษาอังกฤษเป็นต้น ซึ่งมีตำราเรียนกว้างขวาง . . . 15

แนวทางแก้ไขที่กระทรวงยุติธรรมเสนอก็คือ จัดโรงเรียนขึ้นเป็น 2 แผนก แบ่งเป็นแผนกสอนกฎหมายและแผนกสอนภาษาเตรียมไว้สำหรับที่จะเรียนกฎหมาย แต่เนื่องจากในขณะนั้นเกรงจะหาคนเรียนกฎหมายไม่ได้พอ จึงคิดเรื่องการตั้งโรงเรียนสอนภาษาเตรียมไว้สำหรับที่จะเรียนกฎหมายต่อไป

การที่รัฐบาลไม่ส่งนักเรียนออกไปศึกษาริชากกฎหมายยังต่างประเทศโดยตรงเลยนั้น หม่อมเจ้าจรรยาศักดิ์ กฤดากร ได้กราบบังคมทูลดังนี้

. . . ต่อไปนี้จึงต้องคิดว่า จะจัดการให้คนไทยได้เรียนในวิธีใดจึงจะได้วิชา

---

* ภายหลังได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เลื่อนเป็นพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจรรยาศักดิ์ กฤดากร

15 กจข., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 55/86 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "โอนโรงเรียนราชวิทยาลัยไปขึ้นกับกระทรวงยุติธรรม 16 ตุลาคม พ.ศ.2454 "

แพร่หลาย ให้ความเสียเงินน้อย เห็นด้วยเกล้าฯว่าจะส่งคนออกไปเรียนที่เมืองนอกนั้น รัฐบาลจะต้องเสียเงินเป็นอันมาก เพราะเหตุว่าเราต้องการคนมาก แลตามที่เบน มาแล้ว คนที่ส่งไปเรียนเมืองนอกเปอร์เซ็นต์ที่จะสำเร็จได้นั้นน้อยเต็มที ด้วยเหตุนี้ จึงจะต้องคิดตั้งโรงเรียนขึ้นในบ้านเมืองของเราเอง ต่อเรียนในบ้านเมืองสำเร็จ ได้ดีแล้ว จึงส่งออกไปเรียนที่นอกบ้าง เพื่อเข็นให้วิชาสูงขึ้นไปอีกตามที่ต้องการ คิดด้วยเกล้าฯ ว่าวิธีนี้จะเป็นที่สุดที่จะทำได้ . . . 16

สถานที่สำหรับสร้างโรงเรียนใหม่ที่ตำบลบางขวาง สืบเนื่องมาจากเมื่อ พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรุษดิเรกฤทธิ์ ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้รับ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ย้ายคุกไปตั้งอยู่ที่ตำบลบางขวางฝั่งตะวันออก จึงได้จัดซื้อที่ แถวริมน้ำฝั่งตะวันออกเพื่อจะทำคุก ต่อมางบประมาณการก่อสร้างนั้นไม่เป็นที่ตกลงการสร้าง คุกจึงยกเลิก¹⁷จนกระทั่งเมื่อพ.ศ. 2452 ที่ได้มีการโอนโรงเรียนราชวิทยาลัยมาขึ้นกระทรวง ยุติธรรม จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนราชวิทยาลัยขึ้นใหม่ที่ตำบลบางขวาง รองเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม หม่อมเจ้าจรรยาศักดิ์ กฤดากร*ได้สร้างระเบียบการ ของโรงเรียนถวาย มีหลักการพอสรุปได้ดังนี้

¹⁶ กจข., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 55/86 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "โอนโรงเรียนราชวิทยาลัยไปขึ้นกับกระทรวงยุติธรรม".

¹⁷ กจข., เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงศึกษาธิการ ม.ร.6 ศ/5.70 โรงเรียน ราชวิทยาลัย.

* ต่อมาได้รับพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น พระวรวงศ์เชอพระองค์เจ้าจรรยาศักดิ์ กฤดากร เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งรองเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ทรงเป็นผู้จัดดำเนินการให้โรงเรียนราชวิทยาลัยตั้งแต่สมัยโรงเรียนเลี้ยงเด็กให้คล้ายคลึงกับโรงเรียนมัธยมกินนอนของอังกฤษ (Public School) ม.ร.ว.สลับ ลดาวัลย์ ได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากพระองค์ท่านที่เคย ศึกษาอยู่โรงเรียนเช่นเดียวกันที่อังกฤษคือโรงเรียนแฮร์โรว์ แล้วศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด จึงคงมีอิทธิพลต่อการจัดโรงเรียนบ้าง

1. จัดแบบพับลิกสกูล โดยมีนักเรียนประจำประมาณ 20 คน บกครองโดยครูชาวยุโรป 3 คน ครูรองเป็นคนไทย
2. รับนักเรียนอายุระหว่าง 12-13 ปีที่มีพื้นฐานความรู้ขั้นประถมศึกษา(ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ศึกษาต่ออีก 6 ปี แต่ถ้าหากมีนักเรียนที่มีความรู้ขั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาเห็นควรเข้าเรียนได้

การศึกษาอยู่ในโรงเรียนเป็นเวลา 6 ปีนั้น ถ้าหากนักเรียนสามารถศึกษาจนสำเร็จแล้วสามารถเรียนกฎหมายต่อไปได้

การสอนแบ่งเป็น 2 ระดับ ช่วง 3 ปีแรกจะศึกษาค้นคว้ากับการเรียนมัธยมศึกษาของกรมศึกษาธิการ แต่จะมีการสอนภาษาอังกฤษมากและลดวิชาเลขลง เรียกว่า การเรียนชั้นต่ำ ส่วนการเรียนชั้นสูงอีก 3 ปี คล้ายกับระดับอุดมศึกษา แต่จะเน้นการเรียนภาษาอังกฤษ และลดวิชาเลขลง โดยมีวิชาต่างๆ ที่จะสอนดังนี้คือ

1. ภาษาอังกฤษและเรียงความภาษาอังกฤษ (ชั้นสูง)
2. ภาษาไทยและเรียงความภาษาไทย
3. วิชาเลขพื้นฐาน (สอนเป็นภาษาไทย)
4. วิชาความรู้ขั้นต้น (สอนเป็นภาษาไทย)
5. ภาษาต่างประเทศ (ฝรั่งเศส, เยอรมัน, ละติน)
6. พงศาวดารและภูมิศาสตร์ (หากสอนเป็นภาษาอังกฤษจะเป็นการดี)
7. กายกรรม

นอกจากนี้ ยังได้เห็น "การสอนก็รียาอัธยาศัยให้สมควรเพราะผู้ที่เป็นผู้พิพากษาเขานิยมกันว่าเป็นชั้นสูง"¹⁸

อัตราค่าเล่าเรียนที่เรียกเก็บจากนักเรียน ถ้าเป็นนักเรียนชั้นสูงเดือนละ 30 บาท ชั้นต่ำหรือชั้น 2 เดือนละ 25 บาท แต่มีการให้ทุนการศึกษาที่เรียกกันว่า "สกอลาร์ชิบ"

ร้อยละ 10 ให้แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลน¹⁹

การตั้งโรงเรียนใหม่ที่บางขวางของกระทรวงยุติธรรมนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบการขอพระบรมราชานุญาตในการก่อตั้งโรงเรียน และทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยเห็นด้วยกับเสนาบดีกระทรวงคลังที่ว่า ควรจะยกโรงเรียนราชวิทยาลัยมารวมเข้ากับโรงเรียนใหม่แห่งนี้ ความตอนหนึ่งมีว่า

. . . เห็นว่าความคิดของเสนาบดีกระทรวงพระคลังที่จะรวมกับโรงเรียนราชวิทยาลัยนั้นถูก ไม่จำเป็นต้องหาที่สอนไปพลาง ให้โอนโรงเรียนราชวิทยาลัยไปเป็นโรงเรียนกระทรวงยุติธรรมทีเดียว กระทรวงยุติธรรมจะตั้งแบบแผนอย่างไรก็ตามให้หาเท่ากับกระทรวงธรรมการดู จะจัดตั้งนี้จะขัดข้องฤาไม่

(พระบรมนามาภิไธย) สยามินทร์ 20

สาเหตุที่นำโรงเรียนราชวิทยาลัยมาตั้งเป็นโรงเรียนของกระทรวงยุติธรรมนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า อาจเป็นเพราะโรงเรียนราชวิทยาลัยในช่วงนั้น (ราวๆ ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) มีสภาพที่ไม่มั่นคงเท่าใดนัก ดังปรากฏหลักฐานเป็นหนังสือร่างไม่ลงนามผู้ร่างถึงสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (ขณะนั้นทรงดำรงพระยศเป็นกรมหลวงดำรงราชานุภาพ) ลงวันที่ 26 ธันวาคม ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) มีใจความว่า

วันที่ 26 ธันวาคม ร.ศ. 127

. . . ด้วยโรงเรียนราชวิทยาลัย นับตั้งแต่เป็นซิสเต็มใหม่ตามที่จัดมาแล้วคือรัฐบาลให้เงินเป็นก้อนให้ครูจารย์เตอร์เป็นผู้ปกครองเสร็จ การก็ได้ทำมาเช่นนั้นหลายปี การก็ได้เดินมาเรื่อยๆ มาแต่ไม่เรียกว่าเจริญขึ้นทั้ง 3 ประการ คือ

¹⁹ กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 55/86 โรงเรียนราชวิทยาลัย "ร่างการที่คิดจะทำโรงเรียนซึ่งมีที่อยู่สำหรับนักเรียนที่มุ่งหมายจะเรียนวิชาชั้นสูงต่อไป".

²⁰ กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 55/86 เรื่อง "สำเนาหนังสือเลขที่ 79/1755 ลงวันที่ 1 มีนาคม ร.ศ. 128 พระราชดำรัสตอบพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรดีเรกฤทธิ์".

1. จำนวนนักเรียนก็ไม่มากขึ้นเท่าที่สมควรจะมากได้ อันที่จะเทียบตาม ส่วนกับโรงเรียนทั้งหลาย
  2. ความรู้ที่นักเรียนไม่เจริญขึ้นโดยมีพยานแน่นอน กล่าวคือ คะแนน สอบไล่เมื่อสิ้นปี 126 เทียบกับโรงเรียนเทพศิรินทร์²¹และคะแนนกว่ากันแทบทุกอย่างวิชา นี้ได้กราบทูลไว้เมื่อสอบไล่แล้วนั้นครั้งหนึ่ง
  3. การปกครองยิ่งกว่าโรงเรียน คือมีเหตุการณ์ที่เสื่อมเสียหลายครั้ง ก็เป็นอันว่าจะต้องเปลี่ยนผู้ปกครอง แต่ติดด้วยหาตัวคนไม่ได้
- มาบัดนี้ ฝ่ายการปกครองเสื่อมทรามลงทุกที ฝ่ายครูภารเตอร์ก็ยอมรับ แล้วที่จะให้เรียนไม่ได้ถ้าไม่รีบจัด ถึงน่ากลัวจะเกิดเหตุร้ายหรือ? . . .²¹

ด้านปัญหาต่างๆ นี้ ทางโรงเรียนได้เสนอแนะว่า "ถ้าจะให้รวมเป็นอันเดียวกันกับ โรงเรียนมหาดเล็กหลวง*ก็เอา แล้วจะจัดเอาขึ้นเล็กไปไว้ราชวิทยาลัย เอาชั้นใหญ่มาเรียน ในวัง"²² ซึ่งปัญหาและตัวเสนอต่างๆ นี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้น เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชทรงได้รับทราบตลอด เนื่องจาก "มหาดเล็กของท่านเรียนอยู่ที่ โรงเรียนราชวิทยาลัยก็หลายคน ทรงทราบการงานในที่นั้นอยู่มาก"²³

เมื่อตกลงกันว่า จะย้ายโรงเรียนโดยจัดชั้นเรียนนักเรียนที่เป็นเด็กเล็กให้คงเรียนอยู่ แต่ให้นักเรียนรุ่นใหญ่ให้ย้ายไปเข้าเรียนในโรงเรียนมหาดเล็ก ดังมีเหตุผลหลายประการ เช่น การที่นักเรียนราชวิทยาลัยมีผลการเรียนเสียเปรียบโรงเรียนเทพศิรินทร์โดยเทียบจากการสอบ ชิงทุนที่เรียกว่า "สกอลาชิป" ซึ่งพระยาไพศาลศิลปศาสตร์ (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) กรมตรวจกระทรวงธรรมการได้รับมอบหมายจากพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ให้มาตรวจโรงเรียน

²¹ กจช., ศธ. 55/75 เรื่องจัดการโรงเรียนราชวิทยาลัย (26 ธันวาคม พ.ศ. 2451)

* หมายถึง โรงเรียนมหาดเล็ก

²² เรื่องเดียวกัน.

²³ เรื่องเดียวกัน.

ราชวิทยาลัย เนื่องจากมีผู้ทักท้วงว่านักเรียนไม่สามารถสอบชิงทุนได้เลยและไม่สามารถเทียบ
กับโรงเรียนเทพศิรินทร์ได้²⁴ ซึ่งพระยาไพศาลศิลปศาสตร์ได้ตอบว่า เหตุที่นักเรียนราชวิทยาลัย
ไม่สามารถสอบชิงทุนได้นั้นเนื่องจากระดับชั้นการศึกษาของโรงเรียนราชวิทยาลัยต่ำกว่าโรงเรียน
เทพศิรินทร์ และนักเรียนราชวิทยาลัยมีจำนวนน้อย เนื่องจากค่าเล่าเรียนของโรงเรียนมีอัตราสูง
มาก(เดือนละประมาณ 40 บาท)²⁵ พระยารัษฎานุประดิษฐ์เห็นว่าเป็นปัญหาที่โรงเรียนจะต้อง
ดำเนินการแก้ไขโดยผ่อนผันค่าเล่าเรียนและการที่โรงเรียนเสนอให้มีการย้ายนักเรียนชั้นสูงไป
ร่วมกับโรงเรียนมหาดเล็กเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าก่อน²⁶ แต่ยังไม่ทันย้ายโรงเรียน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตเสียก่อน เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติสืบต่อมาก็ได้ดำเนินการก่อสร้างเรื่อยมาจนโรงเรียน
สามารถย้ายนักเรียนไปจากโรงเรียนเลี้ยงเด็กและเปิดโรงเรียนราชวิทยาลัยบางขวางในสังกัด
กระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม ร.ศ.130(พ.ศ.2454)²⁷

เมื่อการดำเนินงานของโรงเรียนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เดิมที่ต้องการให้นักเรียน
ที่รู้ภาษาอังกฤษ สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของโรงเรียนแล้วมาเป็นนักเรียนกฎหมายต่อไป
แต่ตามข้อบังคับของโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมนั้น คุณสมบัติของผู้ที่สมัครต้องมีความรู้
สอบไล่ได้ชั้นมัธยมบริบูรณ์หรือเทียบเท่าจึงจะรับไว้เป็นนักเรียนกฎหมายได้ ไม่จำกัดว่าต้องเป็น
นักเรียนมาจากโรงเรียนใด²⁸ ปรากฏว่ามีนักเรียนจากโรงเรียนอื่นเข้าเรียนในโรงเรียน
กฎหมายได้เช่นโรงเรียนสวนกุหลาบ โรงเรียนเทพศิรินทร์ เพราะหากจะรอนักเรียนที่สำเร็จ

²⁴ กจช., ศธ.55/75 เรื่องจัดการโรงเรียนราชวิทยาลัย ลงวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.
2451.

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

²⁷ กจช., ม.ร.6 ศ/5.70 โรงเรียนราชวิทยาลัย

²⁸ กจช., ม.ร.5 ศ/5โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง"หนังสือเลขที่ 16/170

เจ้าพระยาอภัยราชากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 23 มิถุนายน
พ.ศ.2459.

การศึกษาจากโรงเรียนราชวิทยาลัยอย่างเดียวก็มีจำนวนไม่เพียงพอ เนื่องจากตั้งแต่เปิดโรงเรียนดำเนินการมาจนถึงปลายปีพ.ศ. 2458 มีนักเรียนที่จบหลักสูตรของโรงเรียนเฉลี่ยเพียงปีละ 12 คนเท่านั้น²⁹ พระยาอภัยราชา เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจึงได้กราบบังคมทูลเสนอต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ไม่จำเป็นที่โรงเรียนราชวิทยาลัยจะต้องอยู่ในความปกครองของกระทรวงยุติธรรม และท่านได้เสนอการยกไปรวมอยู่ในการปกครองของกรมศึกษาธิการหรือโรงเรียนมหาดเล็กหลวงแห่งใดแห่งหนึ่ง จะเป็นระเบียบเรียบร้อยกว่า³⁰

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสในเรื่องการโอนโรงเรียนราชวิทยาลัยบางขวาง ไปขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการหรือโรงเรียนมหาดเล็กหลวงนี้ว่า "ที่จะให้มาขึ้นต่อโรงเรียนมหาดเล็กหลวงนั้น ให้ควรรอต่อไปก่อนจนกว่าจะเตรียมตัวพร้อมที่จะรับ"³¹

เมื่อโรงเรียนมหาดเล็กหลวงที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯให้ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2454 ได้ดำเนินการมาจนมีความมั่นคงดีแล้วและนักเรียนราชวิทยาลัยหลายคนได้ลาออกไปเข้าศึกษาที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ตลอดจนการพบปะกันเสมอเนื่องจากการแข่งขันกีฬาโดยเฉพาะฟุตบอลซึ่งมีจอมมรดฎณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช) ได้บรรยายว่า

. . .แม้ว่าโรงเรียนทั้งสองจะมีการคมนาคมติดต่อถึงกันได้ไม่สะดวกนัก แต่กลายเป็นสภาพเหมือนโรงเรียนที่โรงเรียนหนึ่ง เพราะทั้ง 2 โรงเรียนได้มีการแข่งขันกีฬาฟุตบอลอย่างฉันทรมิตรอยู่เสมอ. . . เวลานั้นนักเรียนโรงเรียนมหาดเล็กหลวงไปเล่น

²⁹ กจช., ม.ร.5 ศ/5โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "หนังสือเลขที่ 16/170 เจ้าพระยาอภัยราชากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2459".

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ กจช., ม.ร.6ศ/5.70 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "เห็นควรโอนโรงเรียนราชวิทยาลัยบางขวางไปอยู่กรมศึกษาธิการฯโรงเรียนมหาดเล็กหลวงลงวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2459".

ฟุตบอลที่โรงเรียนราชวิทยาลัยครั้งใด เมื่อฟุตบอลเลิกแล้วนักเรียนราชวิทยาลัยจะต้องเดินมาส่งนักเรียนมหาดเล็กหลวงที่ทำน้ำด้วยไมตรีจิตและออกเสียงไชโยให้ร้องเวลาเรือออกจากท่าเสมอ. . . 32

เมื่อโรงเรียนมหาดเล็กหลวงได้ดำเนินการไปด้วยดีแล้ว เหตุที่ระเบียบปฏิบัติของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัยมีส่วนคล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก และความสัมพันธ์รักใคร่กันของทั้งสองโรงเรียนนี้ ทำให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้โรงเรียนราชวิทยาลัยมารวมอยู่ในสภากรรณการโรงเรียนมหาดเล็กหลวง โดยมีประกาศย้ายโรงเรียนราชวิทยาลัยขึ้นสภากรรณการโรงเรียนมหาดเล็กหลวงลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2459 ดังนี้

. . . เห็นว่าระเบียบการของโรงเรียนราชวิทยาลัยและระเบียบการของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงมีตรงกันอยู่โดยมากและบางอย่างก็ได้ปฏิบัติตรงกันอยู่แล้วทีเดียว จึงสมควรที่จะให้มาขึ้นอยู่ในสภากรรณการโรงเรียนมหาดเล็กหลวง เพื่อเป็นระเบียบแบบแผนอันเดียวกัน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ทั้ง 2 โรงเรียนนี้ต่อไปโดยตรงเพราะฉะนั้นให้เจ้าหน้าที่รับกิจการมอบหมายกันให้เสร็จในวันเสาร์ที่ 26 สิงหาคม พระพุทธศักราช 2459

ประกาศมา ณ วันที่ 6 สิงหาคม พระพุทธศักราช 2459. . . 33

โรงเรียนราชวิทยาลัยจึงเป็นโรงเรียนแห่งที่สองในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คู่กันกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงโดยหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

. . . โรงเรียนทั้งสองนี้ถือว่าเป็นเพื่อนกัน สู้รบกันฐานเพื่อนมาตลอดทั้งทางกีฬาและทางอื่น ๆ ด้วย เราเอาวิธีการของอังกฤษมาใช้คือที่อังกฤษเขามีโรงเรียน

32 จมื่นอมรรตธรรมาธิบดี (แจ่ม สุนทรเวช), การศึกษาของชาติตอน 2, หน้า 268.

33 "แจ้งความประกาศย้ายโรงเรียนมหาดเล็กหลวงมาขึ้นสภากรรณการโรงเรียนมหาดเล็กหลวง" ราชกิจจานุเบกษา 33 : 1 (6 สิงหาคม พ.ศ. 2459) : 1109.

ที่มีชื่อเสียงคู่กันอยู่สองโรงเรียนคือ "อีดัน" กับ "แฮร์โรว์" อีดันอยู่ทางทิศตะวันตก
ริมแม่น้ำเทมส์ แฮร์โรว์อยู่ในเมือง โรงเรียน"ราชวิทยาลัย"เกิดขึ้นใหม่ก็เทียบ
กับ "อีดัน" เพราะอยู่ริมแม่น้ำทางทิศตะวันตก โรงเรียน"มหาดเล็กหลวง" ก็คือ
"แฮร์โรว์" . . . 34

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้โรงเรียนทั้ง
สองแห่งนี้มีการแข่งขันกัน เพื่อรักษาระดับให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อโรงเรียนทั้งสองได้จัดให้มี
การกีฬาถวายหน้าพระที่นั่ง เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2456 ทรงมีพระราชดำรัสถึงความสัม
พันธ์ของทั้งสองโรงเรียนว่า

. . . เรายินดีที่ได้เห็นนักเรียนโรงเรียนราชวิทยาลัยมาพร้อมเพรียงกับ
โรงเรียนมหาดเล็กหลวงในวันนี้ เมื่อการกีฬาในระหว่าง 2 โรงเรียน
แสดงความสามัคคีซึ่งกันและกัน ครั้งนี้นับว่าเป็นครั้งแรกแต่ไม่ใช่ครั้งสุดท้าย
คงจะได้มีการประชุมพร้อมเพรียงกันเช่นนี้ทุกปีไป . . . 35

ทั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัยในช่วงนั้นมีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก
เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นโดยพระบรมราชานุญาตของพระมหากษัตริย์โดยตรงทั้งสองโรงเรียน
จึงจะต้องรักษาเกียรติภูมิของสถานศึกษาไว้ พระองค์มีพระราชดำรัสแก่นักเรียนทั้งสองต่อไปว่า

. . . ขอให้เจ้าทั้งหลายตั้งใจช่วยกันรักษาชื่อเสียงและเกียรติยศของโรงเรียน
ท่าความงามความเจริญให้แก่โรงเรียนต่อไป เมื่อเจ้าเติบโตขึ้นออกไปทำงานที่ไหน
เมื่อใครเขาทราบว่าเป็นนักเรียนมหาดเล็กหลวงหรือโรงเรียน
ราชวิทยาลัย ก็ให้เขามีความพอใจและอยากได้เจ้าไว้เช่นนั้น จึงจะเป็นชื่อเสียง

---

34 หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล, "ความเป็นมาของโรงเรียนก.บ.ร.ราชวิทยาลัย,"
มานวสาร 14 (ธันวาคม 2534) : 24.

35 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, "พระราชดำรัสตอบในการเสด็จ
พระราชดำเนินโรงเรียนมหาดเล็กหลวงทอดพระเนตรการรีนเริงและทูลเกล้า ฯ ถวาย
ฉลองพระองค์อาจารย์ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2456," ใน พระราชดำรัสร้อยครั้ง,
หน้า 43-44.

แก่โรงเรียนของเจ้าและเป็นประโยชน์แก่ตัวเจ้าด้วย. . 36

จากการศึกษาพบว่า แนวพระราชดำรินำในการส่งเสริมการศึกษา เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นสุภาพบุรุษ มีพระราชบันทึกอย่างชัดเจนในการตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงซึ่งเป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ แม้ว่าจะยังไม่ปรากฏหลักฐาน ที่แสดงถึงพระราชประสงค์ในการที่จะให้โรงเรียนราชวิทยาลัยเป็นโรงเรียนที่สอนความเป็นสุภาพบุรุษอย่างชัดเจน แต่จากการศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลอื่น ๆ เท่าที่พบ ผู้วิจัยสามารถกล่าวได้ว่าโรงเรียนราชวิทยาลัยซึ่งเป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์แห่งที่สองมีหลักการอบรมให้เยาวชนมีความเป็นสุภาพบุรุษ เช่นเดียวกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ดังในประกาศย้ายโรงเรียนราชวิทยาลัยมาขึ้นสภากรรณการโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ก็ได้บ่งบอกอย่างชัดเจนว่าโรงเรียนทั้งสองแห่งนี้มีระเบียบการปฏิบัติคล้ายคลึงและตรงกันอยู่ จากการศึกษาลักษณะ วิถีการอบรมของครูอาจารย์และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ มีความคล้ายคลึงกันมากกับหลักการต่าง ๆ ของโรงเรียนมหาดเล็กหลวง นอกจากนั้น ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำรินำในการส่งเสริมการศึกษา เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นสุภาพบุรุษอยู่ในพระราชหฤทัยตลอดเวลา ตั้งแต่ยังมีทรงครองศิริราชสมบัติ เมื่อสถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและดำเนินการเพื่อพัฒนาเยาวชนให้ตรงตามพระราชประสงค์ของพระองค์อาจกล่าวได้ว่าทรงเริ่มการ “ทดลอง” ที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวงเพิ่มเติมจนการดำเนินงานในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงมีความมั่นคงดีแล้ว จึงทรงมีพระราชประสงค์ที่จะขยายการทดลองออกไปซึ่งตรงกับภารกิจที่โรงเรียนราชวิทยาลัยขอพระราชทานวินิจฉัยในเรื่องที่จะย้ายจากสังกัดกระทรวงยุติธรรมมาขึ้นอยู่กับกรมศึกษาธิการหรือโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ทำให้พระองค์พระราชทานพระราชนุญาตให้โรงเรียนราชวิทยาลัยอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ นอกจากจะต้องพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการบำรุงกิจการของโรงเรียนและการเสด็จในงานต่าง ๆ ของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงพบว่านักเรียนโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์จะต้องเฝ้ารับเสด็จด้วย และนักเรียนเหล่านี้ได้รับพระราชทานคำสั่งสอนอบรม เพื่อที่จะสร้างให้นักเรียนมีความเป็นสุภาพบุรุษเช่นเดียวกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

อาคารสถานที่เรียน

โรงเรียนราชวิทยาลัยนับตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการย้ายสถานที่เรียนหลายครั้ง จนเมื่อได้มีการโอนจากกระทรวงยุติธรรมมาขึ้นสภากรรณการมหาดเล็ก ใน พ.ศ. 2458 จึงได้ย้ายมาตั้งที่ตำบลบางขวาง ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ก่อสร้างอาคารเรียนต่างๆ สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ 559,868.69 บาท³⁷ การเดินทางไปได้ทางเดียวคือ ทางน้ำ ใช้เวลาโดยสารเรือจากกรุงเทพฯ ประมาณชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมง ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่จะกลับบ้านในช่วงปิดเทอม เนื่องจากการเดินทางที่ยังไม่สะดวกนัก

อาคารต่างๆ ของโรงเรียนประกอบไปด้วย

1. อาคารเรียน และบ้านพักนักเรียน *

มีลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น มุขหน้าหันไปทางลำน้ำเจ้าพระยา สร้างล้อมรอบสนามทั้ง 4 ด้าน ชั้นบนแต่ละคณะมีห้องนอนนักเรียน 5 ห้อง ชั้นล่างใช้เป็นห้องเรียนจำนวน 5 ห้อง อาคารเรียนและบ้านพักแบ่งออกเป็น 3 คณะ เรียกว่า บ้าน A บ้าน B และบ้าน C ระหว่างตัวตึกมีบ้านพักอาจารย์ชาวต่างประเทศและมีครูประจำบ้านซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ พักอาศัยส่วนอาจารย์ไทยจะมีเรือนพักเป็นห้องอยู่บริเวณคนละฝั่งกับตัวอาคารเรียน

2. อาคารสำหรับรับประทานอาหาร

อาคารนี้ใช้เป็นห้องอาหาร ห้องประชุม ห้องเรียนกลางคืน ห้องฟังธรรม เทศนาและการแสดงรื่นเริงต่างๆ เช่น ละคร ดนตรี ภายใต้อาคารประชุมเป็นสระน้ำพรมมีท่อบริเวณนี้มาจากอาคารทุกหลังของโรงเรียนเหลือใช้เป็นน้ำดื่ม

3. อาคารฝึกหัดพลศึกษา

---

³⁷ปสด ปลดรูปู (ผู้รวบรวม), "ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัยสมัยอยู่บางขวาง," อ้างจาก สารเสวตฉบับอรุสรณ์" (พิมพ์เนื่องในการเสด็จพระราชดำเนินไปเปิดโรงเรียน ก.ป.ร. ราชวิทยาลัย สามพราน เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2507).

* อาคารหลังนี้ได้เคยใช้เป็น ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี ศาลจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัด ที่ว่าการอำเภอนนทบุรี สำนักงานเทศบาลเมืองนนทบุรี ฯลฯ

4. โรงครัวและที่อยู่ของพนักงานเจ้าหน้าที่
5. อาคารพยาบาล³⁸

หลักสูตรและการจัดการ

แบ่งหลักสูตรเป็น 2 ระดับ คือ

1. หลักสูตรประถมศึกษา
2. หลักสูตรมัธยมศึกษา

แม้ว่าจะ เป็นหลักสูตรของกระทรวงธรรมการก็ตาม แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงบางรายวิชา เพื่อให้เข้ากับความต้องการของโรงเรียน อาทิ เช่น การสอนภาษาอังกฤษ³⁹มุ่งสอนให้นักเรียนสามารถฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาอังกฤษให้ได้ โดยมีความประสงค์ที่จะให้นักเรียนนั้นมีความเข้าใจในคำสอนของอาจารย์เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปและต้องการให้นักเรียนสามารถอ่านตำราภาษาอังกฤษต่างๆ นอกเหนือจากตำราภาษาไทย ด้วยความมุ่งหมายที่ว่าผู้ที่มีความรู้ภาษาต่างประเทศหรือรู้มากกว่าสองภาษาจะมีโอกาสที่ดีกว่าผู้เพียงภาษาเดียว โดยวิธีการของโรงเรียนที่จัดเป็นแบบโรงเรียนประจำนี้ จะให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสฝึกภาษาอังกฤษได้ดีกว่าโรงเรียนไปเช้าเย็นกลับกล่าวคือ นักเรียนจะได้สนทนากับครูที่เป็นชาวยุโรปทุกวันและเสมอด้วยมีการจัดชั้นเรียนออกเป็น 9 ชั้น โดยมีชื่อเรียกแต่ละชั้นดังนี้ ชั้นเตรียม, ชั้น 1, ชั้น 2, ชั้น 3, ชั้น 4, ชั้น 5, ชั้น Remove (ชั้น 6), ชั้น Lower Six (ชั้น 7) และชั้น Upper Six (ชั้น 8)⁴⁰

การจัดการของโรงเรียน ได้แบ่งการปกครองเป็นคณะโดยเรียกว่า บ้าน A, บ้าน B และบ้าน C บ้านแต่ละหลังจะมีนักเรียนรวมตั้งแต่รุ่นเล็กถึงรุ่นโตอยู่รวมกัน มีครูประจำบ้านเป็น

---

³⁸ปลต ปลตริบุ (ผู้รวบรวม), "ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัยสมัยอยู่บางขวาง," อ้างจาก สารเสวตฉบับอรุณธรรม (พิมพ์เนื่องในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปเปิดโรงเรียน ก.บ.ร.ราชวิทยาลัย สามพราน เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2507).

³⁹เรื่องเดียวกัน.

⁴⁰หลวงประจักษ์ศุภอรุณ (ปลั่ง อินทะกนก), "ราชวิทยาลัย" ในประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 63.

ผู้ดูแล การดูแลนักเรียนโดยจัดให้นักเรียนทุกชั้นอยู่รวมกันนั้นมีประโยชน์ตามที่นักเรียนทุกท่าน
หนึ่งได้บันทึกไว้ดังนี้

. . . พูดถึงเรื่องบ้านพัก ทุกคณะท่านอาจารย์ได้จัดให้นักเรียนทุกชั้นเข้าอยู่
อาศัย ฉะนั้นบ้านพักทุกคณะ จึงมีนักเรียนทุกชั้นอยู่รวมคละปะปนกัน อันเป็นเหตุ
ให้ทุกคนได้มีการวิสาสะรักใคร่คุ้นเคยกันเป็นอันดี ไม่มีทางให้แยกหมู่คณะออกไปได้
เพราะบางคนอยู่ชั้นเดียวห้องเดียวกันบ้าง ถ้าคนละชั้นก็อยู่ตึกเรียนคณะเดียวกัน
แต่คนละห้องบ้างหรืออยู่ตึกนอนหลังเดียวกันคนละห้องนอน หรือร่วมห้องนอนกันบ้าง
พวกเราจึงมี "Esprit de Corps" การเสียสละเพื่อหมู่คณะ และการเห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว และการรักพรรคพวกหมู่คณะ เกียรติยศ
ชื่อเสียงของโรงเรียน ของหมู่คณะมาตั้งแต่ปฐมวัย . . . 41

นอกจากการให้นักเรียนอยู่รวมกันโดยมีครูประจำบ้านคอยดูแลแล้ว จะมีการเลือก
นักเรียนเป็นหัวหน้าปกครองนักเรียนด้วยตนเอง เรียกว่า Prefect เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของ
ครูและฝึกให้นักเรียนรู้จักการเคารพระเบียบวินัยและเชื่อฟังผู้อาวุโส และ Prefect เหล่านี้
อาจารย์ใหญ่จะคัดเลือกขึ้นมาเป็นหัวหน้านักเรียนทั้งโรงเรียนอีกคนเรียกว่า Head Prefect

ตารางเวลาเรียน

โรงเรียนราชวิทยาลัยมีตารางเรียนและทำกิจกรรมประจำวันของนักเรียนดังนี้

การแบ่งเวลา

การแบ่งเวลาในเวลาที่นักเรียนประจำโรงเรียนนั้น คือ

ย่ำรุ่ง	ตื่นนอนแต่งตัว
ย่ำรุ่ง 30 นาที	ฝึกหัดกายกรรม
เช้า 1 โมง 30 นาที	อาบน้ำ
เช้า 2 โมง	รับประทานอาหารเช้า

41 หลวงประจักษ์ศุภอรุณ (ปลั่ง อินทรกนก), "ราชวิทยาลัยรัลึก," อ้างแล้ว,
หน้า 64.

เช้า 3 โมง 10 นาที ถึง 4 โมง 15 นาที.....	เรียน ครั้งที่ 1
เช้า 4 โมง 15 นาที ถึง 5 โมง 15 นาที.....	เรียน ครั้งที่ 2
เช้า 5 โมง 25 นาที ถึงเที่ยง 20 นาที.....	เรียน ครั้งที่ 3
เที่ยงครึ่ง.....	รับประทานอาหารกลางวัน
บ่ายโมงครึ่งถึง 2 โมง 25 นาที.....	เรียน ครั้งที่ 4
บ่าย 2 โมง 40 นาที ถึง 3 โมง ครึ่ง.....	เรียน ครั้งที่ 5
บ่าย 3 โมง ครึ่ง ถึง 5 โมง ครึ่ง.....	การเล่นต่าง ๆ
บ่าย 5 โมง ครึ่ง.....	อาบน้ำ
ย่ำค่ำ.....	รับประทานอาหารเย็น
ทุ่มครึ่ง ถึง 2 ทุ่มครึ่ง.....	เตรียมบทเล่าเรียนสำหรับวันรุ่งขึ้น
ยาม 1.....	ดับไฟนอน

วันพุธ แล วันเสาร์เรียนครึ่งวัน วันอาทิตย์ ไม่เรียน แต่เวลากลางวันจะมีการสอน
ศาสนาและเทศนา สักชั่วโมงหรือสองชั่วโมง⁴²

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนราชวิทยาลัยนั้นจะต้องรู้จักประมาณเวลาและแบ่งเวลาให้พอดี เนื่องจากการที่โรงเรียนมีตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียนกำหนดไว้เช่นนี้ โดยนักเรียนจะต้องปฏิบัติตามเท่ากับเป็นการฝึกความเป็นระเบียบ มีวินัยในตนเองของเหล่านักเรียนราชวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

โรงเรียนได้แบ่งเวลาเรียนออกเป็นเทอม ในระเบียบการของโรงเรียน ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455) ได้มีว่า การเรียนกำหนดเทอมละประมาณ 9 อาทิตย์ เนื่องจากจะกันไม่ให้ นักเรียนต้องขาดเรียน จึงกำหนดเทอมให้สั้นลง และคำนึงถึงพิธีนักชดถุกข์ต่างๆ ที่จะให้นักเรียนมีเวลาอยู่กับครอบครัว โดยกำหนดเวลาเรียนดังนี้

เทอมแรก   ประมาณกลางเดือนพฤษภาคม - กลางเดือนกรกฎาคม

⁴²กจช., เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงศึกษาธิการ ม.ร.6 ศ/5.70
โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง"ระเบียบการโรงเรียนราชวิทยาลัย ร.ศ.131".

เทอมที่สอง	ประมาณสิ้นเดือนกรกฎาคม - ประมาณต้นเดือนตุลาคม
เทอมที่สาม	ประมาณกลางเดือนตุลาคม - สิ้นเดือนธันวาคม
เทอมที่สี่	ประมาณต้นเดือนมกราคม - ประมาณกลางเดือนมีนาคม ⁴³

ภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยแบ่งเป็น 2 เทอม ดังที่นักเรียนเก่าท่านหนึ่งซึ่งเข้าศึกษาเมื่อพ.ศ. 2456 ได้บรรยายว่า "โรงเรียนของเราแบ่งการสอนปีหนึ่งๆ ออกเป็น 2 เทอม มีเวลาเรียน 4 เดือน ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนกันยายน เทอมที่สองมีเวลาเรียน 5 เดือน ตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนมีนาคม"⁴⁴

การสอบ

เมื่อสิ้นเทอมสุดท้ายจะมีการสอบไล่ ซึ่งจะส่งผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ และจะมีรายงานประจำตัวนักเรียนจากอาจารย์ใหญ่ส่งให้ผู้ปกครองทราบการเล่าเรียนของนักเรียนในเรื่องต่างๆ เช่น เวลาขาดเรียน ความประพฤติ ความหมั่นเรียน⁴⁵ เนื่องจากการที่เด็กอยู่ประจำที่โรงเรียนจะกลับบ้านในเวลาหยุดเทอม อาจทำให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาอยู่กับนักเรียนมากเท่ากับเวลาที่นักเรียนอยู่กับครู จึงทำให้ต้องมีสมุดรายงานประจำตัวนักเรียนทุกเทอม

เมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว จะได้รับพระราชทานของที่ระลึกเป็นเหรียญกระดานชนวน เครื่องหมายนักเรียนเก่าจากพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

หากนักเรียนผู้ใดตั้งใจเรียน มีความขยันหมั่นเพียร สามารถสอบไล่ได้เป็นที่ 1 ประจำชั้นสูงสุดของโรงเรียน จะได้รับพระราชทานรางวัลเสมอ ซึ่งสิ่งที่พระองค์พระราชทานจะมีหลายสิ่ง เช่น หนังสือ ภาพพระฉายาลักษณ์ เหรียญอักษรย่อพระบรมนามาภิไธย ดังเช่น ขุนชำนาญวรกิจ

⁴³กจช., เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงศึกษาธิการ ม.ร.6 ศ/5.70

โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง"ระเบียบการโรงเรียนราชวิทยาลัย ร.ศ.131".

⁴⁴หลวงประจักษ์ศุภอรุณ (ปลั่ง อินทะกนก), "ราชวิทยาลัยรำลึก," หน้า 60.

⁴⁵กจช., เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงศึกษาธิการ ม.ร.6 ศ/5 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง"ระเบียบการโรงเรียนราชวิทยาลัย ร.ศ. 131".

เมื่อสำเร็จการศึกษาจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนแล้ว นอกจากจะได้รับพระราชทานเหรียญกระดานชนวนแล้ว ยังได้รับพระราชทานหมอบลงยาทอง อักษรย่อพระบรมนามาภิไธย "ร.ร.6" เป็นเกียรติในฐานะสอบไล่ได้เป็นที่ 1 ประจำชั้นสูงสุดของโรงเรียนในปี พ.ศ. 2462⁴⁶

การบริหารและการจัดการกรรมการปกครองโรงเรียน

การที่โรงเรียนราชวิทยาลัยโอนจากกระทรวงศึกษาธิการมาสังกัดกระทรวงยุติธรรมในปี พ.ศ. 2454 พระองค์เจ้าจรูญศักดิ์ กฤดากร แต่ครั้งยังเป็นหม่อมเจ้าจรูญศักดิ์ กฤดากรดำรงตำแหน่งรองเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขอพระกรุณาเรียนพระราชบัญญัติในการที่จะจัดการโรงเรียนราชวิทยาลัยต่อไปนั้น พระองค์ทรงมีกระแสพระราชดำริว่า ควรจะให้โรงเรียนราชวิทยาลัยมีประกาศตั้งขึ้นเพื่อเป็นหลักฐานและอยู่ในความปกครองของกรรมการซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้น แต่ควรให้ขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติธรรมเพื่อความเรียบร้อยในราชการ⁴⁷ ซึ่งพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากรได้ทรงร่างประกาศและข้อบังคับระเบียบการของโรงเรียนทุกเกล้าฯ ถวาย ดังมีตอนหนึ่งได้กล่าวถึงกรรมการปกครองโรงเรียนดังนี้

- . . . (3) การจัดโรงเรียนให้มีสภากรรมการปกครองเป็นเจ้าหน้าที่จัดการซึ่งต่อไปนี้จะได้เรียกว่า กรรมการปกครองโรงเรียน จำนวนกรรมการนั้นให้มี 5 คนด้วยกัน และคนหนึ่งใน 5 คนนี้ให้เป็นนายก ส่วนการเลือกตั้งกรรมการครั้งแรกก็ดี หรือในครั้งหลังต่อ ๆ ไปก็ดี จะได้ตั้งขึ้นเป็นตำแหน่งพิเศษโดยมิได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเงินเดือนและจะต้องตั้งโดยพระบรมราชโองการ . . .⁴⁸

⁴⁶หลวงประจักษ์ศิลปาคม, "ราชวิทยาลัยรำลึก," หน้า 63.

⁴⁷กจช., เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงศึกษาธิการ ม.ร.6 ศ/5.70 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "หนังสือเลขที่ 28/608 ลงวันที่ 4 มิถุนายน ร.ศ. 131 คำกราบบังคมทูลของหม่อมเจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร รองเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม".

⁴⁸กจช., ม.ร.6 ศ/5 "ร่างประกาศตั้งโรงเรียนราชวิทยาลัย ตำบลบางขวาง วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ.2454".

คณะกรรมการปกครองโรงเรียนนี้ ต่างเป็นข้าราชการกระทรวงยุติธรรมเนื่องจากจะเป็นการสะดวกในการบริหาร จนกระทั่งวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2459 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้อ้ายโรงเรียนราชวิทยาลัยจากกระทรวงยุติธรรมมาขึ้นสภากกรรมการโรงเรียนมหาดเล็กหลวง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ตั้งนั้นคณะกรรมการปกครองโรงเรียนที่สังกัดกระทรวงยุติธรรมจึงเป็นอันยกเลิกไป

การปกครองโรงเรียนต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งตำแหน่ง "ผู้บัญชาการโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์" ขึ้นเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2459⁴⁹ เพื่อความสะดวกในการปกครอง และการดำเนินการในโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ทั้ง 2 โรงเรียน แต่ปรากฏว่าการปกครองโรงเรียนยังมีปัญหาอยู่บ้าง กล่าวคือ การบังคับบัญชาและการใช้จ่ายยังมีการปะปนกับราชการอยู่ จึงยุบตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ แล้วให้ยกการดำเนินการของโรงเรียนมารวมอยู่ในกรมบัญชาการสภาจางวางมหาดเล็ก เรียกว่า แผนกโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์

แผนกโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์

ประกาศตั้งเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2460 เป็นแผนกหนึ่งในกรมบัญชาการสภาจางวางมหาดเล็ก (กรมบัญชาการกลางมหาดเล็ก) มีหน้าที่ ตรวจตรากิจการของโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ทั้ง 4 โรงเรียน⁵⁰

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

นอกจากการเรียนในวิชาสามัญและ เน้นการสอนภาษาอังกฤษแล้ว โรงเรียนก็ได้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมมากขึ้น เช่นการฝึกหัดร่างกาย

โรงเรียนได้จัดให้นักเรียนได้ฝึกกีฬาหลายประเภท เช่น ว่ายน้ำ ยิมนาสติก กายกรรม ฟุตบอล เทนนิส เพื่อให้มีความแข็งแรงและฝึกให้เป็นผู้มีน้ำใจนักกีฬา

⁴⁹"ประกาศย้ายโรงเรียนราชวิทยาลัยมาขึ้นสภากกรรมการโรงเรียนมหาดเล็กหลวง" ราชกิจจานุเบกษา 33 : 1 (สิงหาคม 2459) : 1109.

⁵⁰ราชกิจจานุเบกษา 33 : 1 (สิงหาคม 2459) : 658.

เนื่องจากโรงเรียนราชวิทยาลัยเป็นโรงเรียนกึ่งนอนที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากสิ่งแวดล้อมภายนอก รอบๆ โรงเรียนมีลักษณะเป็นส่วนผลไม้และอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา นักเรียนต้องอยู่ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ การกีฬาจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในความเป็นอยู่ของนักเรียน จึงมีการอบรมฝึกฝนกันเป็นประจำและครูผู้ชำนาญในกีฬาชนิดใดก็จะคัดเลือกนักเรียนให้จัดแบ่งเป็นทีมแข่งขันกัน⁵¹ และจัดเนื้อที่ของโรงเรียนเป็นสนามหญ้าขนาดใหญ่เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกซ้อมเล่นกีฬา ที่นิยมเล่นกันในสมัยนั้น เช่น กรีฑา ราวเดอร์ ฟุตบอล ฯลฯ

กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมมาก เนื่องจากใช้ผู้เล่นจำนวนมากและสามารถฝึกฝนการอยู่ร่วมกันในหมู่คณะได้เป็นอย่างดี นักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียนราชวิทยาลัยได้เป็นนักกีฬาทีมชาติหลายคน นักเรียนเก่าท่านหนึ่งได้บรรยายความนิยมและวิธีการฝึก นอกเหนือจากการเล่นในสนามว่า

. . . สาเหตุที่พวกเราจะเก่งกล้าในสนาม ผมคิดว่าคงจะเนื่องมาจากการฝึกด้วย "ส้อมโอ" และจากการแข่งขันทีม "กัญชา-ยาฝิ่น" ซึ่งผมจะขอเล่าย่อๆ ดังนี้ สมัยนั้น นักเรียนแต่ละห้องมีน้อยคน ฉะนั้นจึงตั้งโต๊ะเรียนเพียง 2-3 คน มีที่ว่างหลังชั้นพอประมาณ พวกนักเรียนโตก็กระทำตนเป็นที่เลี้ยงนักฟุตบอลลอบ - รบเร้าเอาใจให้นักฟุตบอลเล็กๆ มีหัวใจเข้มแข็ง เข้าเล่นฟุตบอลส้อมโอหลังชั้นเรียนโดยปิดประตูหน้าต่างหมด พอเปิดออกมาผลปรากฏว่าสับกัสบอมไปตาม ๆ กัน และการแข่งขันชุดกัญชាយาฝิ่นนั้น ก็คือ เล่นขวางสะพานข้างละก็คนก็ได้แล้วแต่จะมีนักฟุตบอลมากหรือน้อย เตะกันสะบันหันทลกลเลย . . .⁵²

การกีฬาจึงเป็นการฝึกให้เยาวชนมีคุณลักษณะความเป็นสุภาพบุรุษด้วยการสร้างให้นักเรียนมีจิตใจกล้าหาญ มานะบากบั่น อดทนต่อความเจ็บปวดและความลำบากในการฝึก และยังเป็นการเพาะความสามัคคีในหมู่คณะ ความรักในหมู่เพื่อนฝูง

ทุกวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุด หลังจากที่นักเรียนรับประทานอาหารเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว

51 "ลำดับความเจริญของโรงเรียนราชวิทยาลัย," หนังสือพิมพ์สารเศวตจักร์ฉบับพิเศษ

52 ปุ๊ก รัชราภัย, "ความจำหนหลัง," ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย หน้า 53.

แล้ว จะออกไปฝึกลูกเสือ ซึ่งนักเรียนเรียกว่า ฝึก Scouting โดยมีสถานที่ รอบๆบริเวณ โรงเรียนซึ่งเป็นสวนและทุ่งนา โดยจะอยู่ในความควบคุมของอาจารย์ Mr.A.W.Cartwright และครูไทยที่เป็นผู้กำกับและรองผู้กำกับลูกเสือ จากบันทึกความทรงจำของนักเรียนเก่าโรงเรียน ราชวิทยาลัยได้บรรยายการฝึก Scouting ไว้ตอนหนึ่งว่า

. . . ตามปกติวันอาทิตย์เมื่อเสิร์ฟอาหารเช้าแล้วออกไปฝึก Scouting ยังภูมิภาค ประเทศรอบๆ โรงเรียนซึ่งเป็นสวนและทุ่งนา ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมของ Mr.A.W. Cartwright และครูสุดใจ สันธิโยธิน (คุณพระภักดีบรมนาถ) และครูคนไทยอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้กำกับและรองผู้กำกับลูกเสือ ถ้าไปทางทิศตะวันออกก็ถึงทุ่งนาซึ่งอยู่เลยเขต ที่เป็นสวนผลไม้ออกไป บางทีก็ไปถึงรถไฟสายเหนือ ในภูมิภาคประเทศเหล่านี้เราได้ชม ทิวทัศน์อันสวยงาม นอกจากนั้นแล้วเรายังได้กินของแปลก ๆ อีกด้วย . . . 53

การฝึกลูกเสือได้ช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีร่างกายแข็งแรง รู้จักสังเกตธรรมชาติและ สิ่งรอบ ๆ ตัว มีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างไกล ดังเช่นโรงเรียนราชวิทยาลัยที่ได้กำหนดให้นักเรียนได้ฝึกลูกเสือนอกสถานที่ด้วย เนื่องจากบริเวณรอบ ๆ โรงเรียนมีบริเวณกว้างขวาง เป็น สวนผลไม้ซึ่งสร้างความพอใจให้แก่นักเรียนที่ได้ออกมาศึกษาออกสถานที่ นอกจากการเรียนรู้อัน ตำราเรียน

กองลูกเสือของโรงเรียนราชวิทยาลัยนี้ ได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏ แต่ได้ มีหลักฐานจากราชกิจจานุเบกษาว่าได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ลูกเสือโรงเรียนราชวิทยาลัย แต่งกายอย่างลูกเสือหลวง⁵⁴ เมื่อทรงเสด็จไปซ้อมรบยังพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม และ บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ปรากฏว่านักเรียนลูกเสือโรงเรียนราชวิทยาลัยต้องตามเสด็จไปซ้อมรบ ด้วยเช่นกัน ดังจะมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกันกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงที่การตามเสด็จซ้อมรบ นั้น พระองค์มีพระราชประสงค์ให้นักเรียนได้รับการอบรมเรียนรู้จากพระองค์โดยตรงและเพื่อเป็นการเปิดหูเปิดตาดูให้นักเรียนให้รู้จักโลกภายนอกดียิ่งขึ้นที่ฝึกให้นักเรียนเป็นสุภาพบุรุษ เติรียมพร้อม

⁵³ขุนประสิทธิสหกรณ, "ห้าเกลอมจัญภัย," เล่มเดียวกัน, หน้า 46.

⁵⁴ราชกิจจานุเบกษา 31 : 1 (พ.ศ. 2457) : 473.

ที่จะรับสถานการณต่าง ๆ ที่จะมีมาในอนาคตได้

การเงินโรงเรียน

โรงเรียนราชวิทยาลัย หลังจากที่ได้อยู่ในสังกัดของกรมบัญชาการกลางมหาดเล็กและมีแผนกโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นผู้ตรวจตราดูแลโรงเรียนเหล่านี้ ซึ่งการใช้จ่ายของโรงเรียนนั้น กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นฝ่ายจัดการเงินอุดหนุนโรงเรียนโดยโรงเรียนราชวิทยาลัยได้รับเงินอุดหนุนจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติปีละ 120,000 บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน) ซึ่งการดำเนินการได้ประสพหัตถผลตลอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 โดยมีการแสดงรายจ่ายที่เกินกว่างบประมาณดังนี้⁵⁵

พ.ศ. 2460	จ่ายเกินงบประมาณเป็นจำนวน	13,431.13	บาท
พ.ศ. 2461	จ่ายเกินงบประมาณเป็นจำนวน	14,890.28	บาท
พ.ศ. 2462	จ่ายเกินงบประมาณเป็นจำนวน	17,381.34	บาท

การที่มีรายจ่ายเกินงบประมาณนี้เนื่องจาก เมื่อมีการขยายสาขาของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงไปยังจังหวัดเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2459 นั้น กรมพระคลังมหาสมบัติได้ขอพระราชทานตัดเงินอุดหนุนไปจ่ายให้โรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่ จำนวน 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) จึงทำให้โรงเรียนราชวิทยาลัยคงได้รับพระราชทานเงินบำรุงโรงเรียนเพียงปีละ 90,000 บาท (เก้าหมื่นบาทถ้วน)

สาเหตุที่ต้องตัดเงินโรงเรียนราชวิทยาลัยมาบำรุงโรงเรียนมหาดเล็กหลวงสาขาเชียงใหม่ นั้น สืบเนื่องจาก ตั้งแต่ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมโรงเรียนราชวิทยาลัยเข้าอยู่ในบังคับบัญชาของโรงเรียนมหาดเล็กหลวง และถือว่าโรงเรียนราชวิทยาลัยนี้เป็นสาขาของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงกรุงเทพฯ เช่นเดียวกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่ ดังนั้นการจับจ่ายเงินงบประมาณในโรงเรียนทั้ง 2 นี้ จึงต้องผ่อนผันกันภายในวงเงินที่จำกัด กล่าวคือได้มีการรวมการใช้จ่ายของโรงเรียนราชวิทยาลัยมาชดเชยกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

⁵⁵ กจข., ม.ร.6 ศ/5.70 "หนังสือผู้สำเร็จราชการมหาดเล็กเลขที่ 31/1084 กราบบังคมทูลถวายรายงานงบประมาณการใช้จ่ายโรงเรียนราชวิทยาลัย ลงวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2463".

เชียงใหม่ ทำให้การเงินของโรงเรียนมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ต้องยืมเงินจากโรงเรียน
มหาดเล็กหลวงมาใช้หนี้ที่ค้างไว้⁵⁶

แม้ว่าโรงเรียนจะได้รับพระราชทานเงินอุดหนุนส่วนพระองค์จากพระคลังข้างที่อีกปีละ
10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาท) ก็เป็นเพียงการแก้ไขให้ดำเนินการต่อไปได้เท่านั้น ทำให้ต้องมี
รายจ่ายที่ต้องขอพระราชทานเป็นการจรพิเศษหลายครั้ง ดังมีหนังสือเลขที่ 33/1026 เรื่อง
พระยาจักรปาณีศรีศิริสุทธี กรมราชเลขาธิการ ถึงพระยาประสิทธิ์ศุภการ ลงวันที่ 10 กันยายน
พ.ศ. 2463 ความว่า

. . . ตามหนังสือกราบบังคมทูล พระกรุณาที่ 31/1084 ลงวันที่ 3 เดือนนี้
เรื่องเงินในงบประมาณของโรงเรียนราชวิทยาลัยไม่พอจ่ายต้องยืมเงินการกุศลของ
โรงเรียนมหาดเล็กหลวงมาทดรองจ่าย ทานขอพระบรมราชานุญาตเบิกเงิน 15,626
บาท ไปผ่อนใช้ และขอพระราชทานเงินพระคลังข้างที่อุดหนุนโรงเรียนนี้ต่อไปอีกปีละ
10,000 บาทนั้น ได้พระราชทานพระราชหัตถเลขาสั่งกรมพระคลังข้างที่ให้จ่ายเงิน
หมื่นห้าพันหกร้อยยี่สิบหกบาทเป็นการจรพิเศษและเพิ่มเงินอุดหนุนแก่โรงเรียน
ราชวิทยาลัยอีกปีละหมื่นบาทตามที่ท่านขอมาแล้ว . . . 57

ทำให้โรงเรียนต้องพยายามหารายได้เพิ่มเพื่อมาบำรุงโรงเรียนในส่วนอื่นนอกเหนือ
จากค่าเล่าเรียนที่นักเรียนจะต้องเสียทุกเทอม ซึ่งคิดเป็นรายเดือนๆ ละประมาณ 30 บาทแล้ว

---

⁵⁶ กจช., ม.ร.6 ส/5.70 โรงเรียนราชวิทยาลัย "หนังสือเลขที่ 31/1538
ผู้สำเร็จราชการมหาดเล็กกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง การ
โอนเงิน ใช้จ่ายโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่ กลับคืนโรงเรียนราชวิทยาลัย ลงวันที่ 9
กันยายน พ.ศ. 2468".

⁵⁷ กจช., ม.ร.6 ศ/5.70 "หนังสือเลขที่ 33/1026 พระยาจักรปาณีศรีศิริสุทธี
กรมราชเลขาธิการ ถึงพระยาประสิทธิ์ศุภการ เรื่องเงินอุดหนุนโรงเรียนราชวิทยาลัย ลงวันที่
10 กันยายน พ.ศ. 2463".

โรงเรียนก็ได้พยายามที่จะเพิ่มรายได้ของโรงเรียน โดยการขอพระราชทานที่ดินซึ่งมีเหลือจากการซื้อไว้เพื่อสร้างคูกของกระทรวงยุติธรรม จำนวนประมาณ 140 ไร่⁵⁸ ซึ่งหม่อมเจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร (บรรดาศักดิ์ในขณะนั้น) ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เลขที่ 115/3675 ลงวันที่ 25 ตุลาคม ร.ศ. 130 ตอนหนึ่งว่า

. . . โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนในราชการที่ต้องมีงบประมาณเงินค่าใช้จ่ายอยู่อย่างมาก เนื้อที่ซึ่งซื้อไว้ นอกจากสร้างโรงเรียนแล้วยังมีที่เหลืออีกมาก ที่เหล่านี้เป็นส่วนมีผลไม้นั้น

. . . จึงควรที่จะจัดการให้ที่ซึ่งยังเหลืออยู่เหล่านี้ได้มีประโยชน์โดยทางให้เพาะปลูกพรรณผักขึ้นสำหรับใช้ในการโรงครัว . . . ให้มีผู้เช่าถือซึ่งมีสัญญาบังคับให้ทำการให้ผลไม้อื่น ๆ แล้วจะเป็นการเจือจานอุดหนุนแก่โรงเรียน หุนเงินหลวงที่จะใช้จ่ายสำหรับโรงเรียนได้มาก . . . 59

ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้โรงเรียนราชวิทยาลัยได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินบริเวณโรงเรียน เพื่อใช้ประโยชน์จากที่ดินนี้เป็นรายได้บำรุงโรงเรียนต่อไป⁶⁰ ที่ดินที่เป็นส่วนเหล่านี้ปรากฏว่าได้นำไปให้เช่า เมื่อโรงเรียนได้แสดงบัญชีทรัพย์สินสมบัติที่พระราชทานและมีผู้ให้ไว้สำหรับเก็บรายได้บำรุงโรงเรียนราชวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2468 ว่า "มีที่สวนเป็นทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนประมาณ 150 ไร่ ให้เช่าได้ผลประโยชน์ประมาณปีละ 573 บาท⁶¹

⁵⁸ กจช., ม.ร.6 ศ/5.70 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "บัญชีจำนวนเนื้อที่ดินตำบลบางตะนาวศรี เมืองนนทบุรี เพื่อขอพระราชทานเป็นสมบัติของโรงเรียนราชวิทยาลัย".

⁵⁹ กจช., ม.ร.6 ศ/5.70 โรงเรียนราชวิทยาลัย เรื่อง "ร่างพระราชกฤษฎีกา รับสั่งฯ เลขที่ 92/777 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน ร.ศ. 130 ถึงหม่อมเจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร".

⁶⁰ กจช., ศธ. 57/1 เรื่องโปรดเกล้าฯ ให้รวมโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเข้าด้วยกัน พระราชทานนามว่า โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย (30 ต.ค. 2468).

⁶¹ เรื่องเดียวกัน.

โรงเรียนราชวิทยาลัยมีงบรายจ่ายที่เกินกว่ารายได้มากดังมีบัญชีงบยอดรายจ่าย
โรงเรียนราชวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2468 ดังนี้⁶²

งบยอดรายจ่าย โรงเรียนราชวิทยาลัย	
ประจำเดือนของครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ทั้งปี	90,272 บาท
เงินค่าใช้สอยทั้งปี	47,624 บาท
เงินการจรทั้งปี	11,728 บาท 63 สตางค์
<u>รวมจ่ายทั้งสิ้น</u>	<u>149,620 บาท 63 สตางค์</u>

ในส่วนของรายได้โรงเรียนราชวิทยาลัย มีดังนี้

งบยอดรายได้ โรงเรียนราชวิทยาลัย	
ค่าเล่าเรียนนักเรียนกลางวัน	(ไม่มี)
ค่าเล่าเรียนและค่ากินอยู่นักเรียนประจำ	33,187 บาท
รายได้ทรัพย์สินสมบัติเฉพาะปี	573 บาท
รายได้จากค่าเช่าสวนของโรงเรียน	685 บาท
รายได้ที่เป็นเงินการกุศลและรายได้เบ็ดเตล็ด	256 บาท 29 สตางค์
<u>รวมรายได้ทั้งสิ้น</u>	<u>34,701 บาท 29 สตางค์</u>

การใช้จ่ายของโรงเรียนราชวิทยาลัย หากหักเงินการจรออกแล้ว เป็นเงินที่ต้องใช้
ปีหนึ่งถึง 137,896 บาท ส่วนรายได้มีค่าเล่าเรียนและค่ากินอยู่ประจำเป็นส่วนใหญ่หนึ่งประมาณ
34,701.29 บาท เบี้ยหักค่าใช้จ่ายออกแล้วก็คงขาดทุนอยู่ปีละ 100,000 บาท เท่ากับงบ
ประมาณของโรงเรียนที่เบิกจากกระทรวงพระคลัง เมื่อสังกัดกระทรวงยุติธรรมและโอนไปอยู่ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 90,000 บาท จึงต้องใช้เงินส่วนพระองค์เพิ่มอีกปีละ 10,000 บาท
ภายหลังมีการดำเนินการเพื่อเลิกโรงเรียนมหาดเล็กหลวงสาขาเชียงใหม่ ทำให้เงิน

⁶² กจข., กระทรวงศึกษาธิการ ศส. 57/1 "งบยอดรายจ่ายโรงเรียน
ราชวิทยาลัย".

งบประมาณที่จะแบ่งใช้จ่ายให้กับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่ จำนวน 30,000 บาทนั้น โอนมาเป็นเงินอุดหนุนประจำปีของโรงเรียนราชวิทยาลัย จำนวน 120,000 บาท ตามเดิม และเงินอุดหนุนส่วนพระองค์ที่ได้พระราชทานแก่โรงเรียนจำนวน 10,000 บาท ได้งดการเบิกจ่ายจากกรมพระคลังข้างที่⁶³แต่ยังมีทันจัดการให้เรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 ทำให้มีการรวมโรงเรียนราชวิทยาลัยเข้ากับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงกรุงเทพฯ การเงินของโรงเรียนจึงได้มอบเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการจัดการแทน

บุคลากรทางการศึกษา : ครู

ครูของโรงเรียนราชวิทยาลัยจะมีทั้งครูชาวไทยและชาวต่างประเทศ ครูไทยของโรงเรียนราชวิทยาลัยโดยมากเป็นครูที่ขอโอนจากกระทรวงศึกษาธิการมาสอนโดยครูโรงเรียนราชวิทยาลัยนี้จะได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์และอัตราเงินเดือนที่สูงกว่าครูโรงเรียนรัฐบาล ดังนี้⁶⁴

1. พระราชธรรมนิเทศ (เพียร ไตติลานนท์)	500 บาทตำแหน่ง	ผู้บังคับการ	เงินเดือน
2. พระวิเศษศุภวัตร (เทศสุนทร กาญจนคัมภ์)	"	อาจารย์	" 500 "
3. หลวงนฤเบศรมานิต (สงวน จุฑะเทมย์)	"	ครู	" 260 "
4. หลวงนริศรสวามิกัณฑ์ (สิงห์ เทพวัลย์)	"	"	" 230 "
5. หลวงสमानจรรยา (เปลื้อง บุรณเหตุ)	"	"	" 215 "
6. หลวงรักษาวินัยกร (คำ ตุลาพันธ์)	"	"	" 195 "
7. หลวงอาหารธรรมคัมภ์ (ยุช กาญจนยัฐิติ)	"	"	" 195 "
8. หลวงประคณวิชาสนอง (เปล่ง กาญจนยัฐิติ)	"	"	" 170 "
9. หลวงบริรักษ์ราชดรุม (พร . . .)	"	"	" 120 "

⁶³กจช., เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงศึกษาธิการ ม.ร.6 ส/5.70

โรงเรียนราชวิทยาลัย "หนังสือเลขที่ 96/2189 ลงวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2498".

⁶⁴กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 57/1, อ้างแล้ว.

10. นายวงษ์ บุญโยรส	ตำแหน่ง ครู เงินเดือน 85 บาท
11. นายจุล รัตนวราห	ครูพลศึกษา " 50 "

อัตราเงินเดือนนี้ ขึ้นอยู่กับอายุราชการที่ได้ทำงานมาด้วย ซึ่งครูแต่ละท่านก็ได้พยายามตั้งใจสั่งสอนอบรมศิษย์ของตนเป็นอย่างดี

ครูชาวต่างประเทศ

ครูของโรงเรียนราชวิทยาลัยโดยมากจะว่าจ้างครูชาวต่างประเทศมาสอนในโรงเรียนร่วมกับครูไทยซึ่งโดยมากเป็นครูรองที่จะต้องยืมมาจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสอนในวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเรขาคณิต ในชั้นมัธยมชั้นสูงนั้น ครูต่างประเทศจะสอนเป็นภาษาอังกฤษหมดทุกวิชา

การว่าจ้างครูชาวต่างประเทศนี้ ทางกรมบัญชาการกลางมหาดเล็กจะเป็นฝ่ายแจ้งไปยังเสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการ หรือติดต่อให้ทางอัครราชทูตประเทศไทยประจำกรุงลอนดอนประเทศอังกฤษประกาศคัดเลือกให้ ดังในหนังสือของพระยาประสิทธิศุภการ เลขที่ 27/2327 ถึงเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ลงวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2461 ว่าด้วย การความช่วยเหลือในการจ้างครูต่างประเทศมาสอนนักเรียน โดยเฉพาะครูชาวอังกฤษ โดยมีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. คนที่เคยอยู่พักสักสกุส
2. เป็นคนมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ได้ดีกรี
3. เป็นคนชอบกีฬาอย่างดี
4. ได้เคยสอนมาบ้างแล้วยิ่งดี⁶⁵

คุณสมบัติที่สำคัญของอาจารย์นี้ ได้แสดงถึงความตั้งใจที่ต้องการให้ครูชาวต่างประเทศสามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่นักเรียนได้มากที่สุด คือเป็นทั้งผู้มีวิชาความรู้ เข้าใจในระบบของ

---

⁶⁵ กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 56/62 "หนังสือพระยาประสิทธิศุภการ เลขที่ 27/2327 ถึงเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ลงวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2461 เรื่องจ้างครูสำหรับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัย จำนวน 4 คน".

โรงเรียนกันนอน ผิดแผนอบรมจิตใจด้วยการเล่นกีฬา และคุ้นเคยเข้าใจในตัวเด็กนักเรียน ซึ่งการเลือกสัญชาติของครูว่าต้องเป็นครูชาวอังกฤษนี้จะสร้างให้เด็กได้มีความรู้สึกและคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษที่ถูกต้องและกิริยามารยาทของชนชาติอังกฤษที่ได้ถือกันว่าเป็นเมืองผู้ดีและมีลักษณะความเป็นสุภาพบุรุษ

ในคุณสมบัติที่ครูจะต้องจบจากมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก เช่น ออกซ์ฟอร์ด หรือเคมบริดจ์นี้ ได้ปรากฏหลักฐานแสดงคุณสมบัติของบรรดาครูอาจารย์ชาวต่างประเทศ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนบางท่านดังนี้

. . . 1. อาจารย์

เอ. ซีลิล. กาเตอร์. เอ็ม. เอ. ตรินิตีกอลเล็ช อ็อกซฟอร์ด อาจารย์ใหญ่ผู้ปกครอง
อาจารย์รอง

(1) เอฟ. ซี. แฮร์. บี. เอ. เซนต์ ยอนสกลเล็ช เคมบริดจ์

(2) เอ. บี. บอยด์กาเบนเตอร์. บี. เอ. เบเลียมกอลเล็ช อ็อกซฟอร์ด

(3) เอ็ฟ. เย. ฟรานซิสตัน บี. เอ. ไกรสกลเล็ช เคมบริดจ์ มีครูไทย

(ครูประกาศนียบัตร) อีกที่กรมศึกษาส่งมาตามความต้องการ มีแม่เรือน (เมตรัน)

คนหนึ่ง คือ มิซีสเตรส แต่ก่อนนี้เป็นเมตรันที่เนอร์ซิงโฮม (โรงพยาบาลอังกฤษ)

มีหมอมามาตรวจเสมอคนหนึ่ง คือ หมอแมสค้ำ สมิท . . . 66

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงรายชื่อครูอาจารย์หลายครั้งซึ่งครู อาจารย์ชาวต่างประเทศได้ส่งผลิให้นักเรียนราชวิทยาลัยมีความรู้ในภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี เมื่อนักเรียนจบจากโรงเรียนส่วนใหญ่อีกจะ เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม และเข้าทำงานเป็นล่ามภาษาอังกฤษหรือหน้าที่อื่นๆ ต่อไป

นอกจากครูชาวต่างประเทศจะมีหน้าที่สอนนักเรียนในวิชาต่างๆ แล้ว จะต้องทำหน้าที่ดูแลนักเรียนนอกเวลาเรียนอีกด้วย เนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำจึงต้องดูแลตลอดเวลา และจะเลือกทำหน้าที่เป็นครูกำกับบ้าน ปกครองนักเรียนแต่ละคณะหรือเรียกว่าบ้านโดยครูต่างประเทศจะ

66 กจ., เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงศึกษาธิการ ม.ร. 6 ศ/5.70

พักอยู่บริเวณตึกเดียวกับนักเรียน มีเจตียงเดินถึงกันได้

หน้าที่ของครูผู้ทำกับบ้านนี้ บลุก วัชรราชัย นักเรียนเก่าราชวิทยาลัยท่านหนึ่งได้บรรยายบรรยากาศของโรงเรียนราชวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2466 เกี่ยวกับครูชาวต่างประเทศท่านหนึ่งว่า

. . . ผมได้เข้าอยู่บ้าน B ห้อง 2 ซึ่งมีนายเอ.ที โคลปีเป็นครูควบคุมบ้าน ลักษณะของคุณครูผู้นี้ ร่างเตี้ย หรือผมแสบกลาง อารมณ์ดี ท่านเป็นครูสอนวิชา คำนวณแก่พวกมัธยม 7-8 และเป็นผู้ฝึกเล่นฟุตบอล พอถึงเวลาระฆังเข้านอน ท่านจะผ่านมาตามห้อง ตรวจสอบดูเพียงว่าเข้านอนกันแล้วหรือยัง ทักทายกล่าว กู๊ดไนท์แล้วก็ดับไฟเดินกลับไปห้องของท่าน ในตอนเช้าท่านจะผ่านมาตรวจ และกล่าว กู๊ดมอร์นิง . . . 67

ครูผู้ทำกับบ้านจะเป็นผู้รับผิดชอบต่ออาจารย์ใหญ่ในการปกครองบ้านที่ตนอยู่ประจำนั้น และการที่ให้เป็นชาวต่างประเทศจะเป็นการฝึกให้นักเรียนได้พูด ฟัง ภาษาอังกฤษตลอดเวลา เพื่อจะได้คุ้นเคยและมีความเชี่ยวชาญมากขึ้นและเป็นการปูพื้นฐานอันมั่นคงต่อการศึกษาต่อชั้นสูง ไม่ว่าจะ เป็นต่างประเทศหรือเข้ารับราชการในประเทศต่อไป

อัตราเงินเดือนของครูชาวต่างประเทศมีจำนวนสูงมาก ดังมีบัญชีรายชื่อและอัตราเงินเดือนของครูต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2468 ดังนี้

1. อาเทอร์, ทินคอล โคลปี	เงินเดือน	900	บาท
2. ฮอเรส, ยอฟเฟร ควอริชเวลล์	"	550	"
3. สแตนเลย์, ลูอิส ฮิวานส์	"	500	"
4. หมอเอช. ดับบลิว ทอมส์	"	150	"68

67 บลุก วัชรราชัย, "ความจำหนหลัง" ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 52.

68 กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 57/1 เรื่อง โปรดเกล้าฯ ให้รวมโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนมหาดเล็กหลวงฯ (บัญชีรายชื่อครูโรงเรียนราชวิทยาลัย 30 ตุลาคม พ.ศ. 2468).

การรับนักเรียน

การรับนักเรียนราชวิทยาลัยนี้จะเปิดรับเด็กที่มีอายุ 9 ถึง 18 ปี เข้าศึกษาในชั้นประถมศึกษา โดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องยื่นหนังสือใบสมัครขอเข้าเป็นนักเรียนต่ออาจารย์ใหญ่ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นอัตราค่าเล่าเรียนและค่ากินอยู่ของนักเรียน เดือนละ 30 บาท

การรับส่งนักเรียนนั้น บิดามารดาสามารถไปรับได้ในวันเสาร์ เวลาบ่ายโมง แต่การที่การคมนาคมไปได้เฉพาะทางน้ำทางเดียว ผู้ปกครองจึงมักไปรับในช่วงปิดเทอม

จำนวนนักเรียนราชวิทยาลัย มีประมาณร้อยกว่าคนต่อปี เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลหลักฐานไม่ปรากฏ จำนวนและรายชื่อนักเรียนโรงเรียนราชวิทยาลัยทั้งหมดจะมีจำนวนเท่าใดและมีใครบ้าง เท่าที่มีหลักฐานจำนวนนักเรียนโรงเรียนราชวิทยาลัยในปลายปี พ.ศ. 2458 มีจำนวน 133 คน⁶⁹ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. นักเรียนที่ต้องเสียค่าเล่าเรียนเดือนละ 30 บาท จำนวน 125 คน
  2. นักเรียนที่ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร " 8 คน
- (ในประเภทที่ 2 นี้เป็นนักเรียนบุตรหลานของครู)

นักเรียนเหล่านี้มีทั้งเป็นบุตรข้าราชการ บุตรพระราชวงศ์ แม้แต่ประเทศเพื่อนบ้าน การได้ส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในโรงเรียนราชวิทยาลัย อาทิ บรรดาตบถผู้ปกครองประเทศมาเลเซีย⁷⁰ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนราชวิทยาลัยได้จัดการศึกษาให้ควมรู้อย่างถึงขนาดเป็นที่นิยมยกย่องในอารยประเทศ

---

⁶⁹ กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 57/1 เรื่อง โปรตเกล้าฯให้รวมโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเข้าด้วยกันพระราชทานนามว่าโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย (30 ต.ค.2468-26 ก.ค.2469)

⁷⁰ "คำกราบบังคมทูลของพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นราชินีวงศ์ประพันธ์ เนื่องในพิธีเปิดโรงเรียน.ป.ร.ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2507,"ใน ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 8.

จำนวนนักเรียนทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานที่เป็นเอกสารของโรงเรียนโดยตรง แต่พอสันนิษฐานได้จากนักเรียนเก่าโรงเรียนราชวิทยาลัยท่านหนึ่งคือ หลวงสุทธินาทณัฒน์ เลขานุการสมาคมราชวิทยาลัยได้กล่าวในประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัยตอนหนึ่งว่า "โรงเรียนราชวิทยาลัยได้ผลิตนักเรียนประมาณ 800 คน" (รวมถึงแต่การตั้งโรงเรียนในสมัย พ.ศ. 2440-2468)⁷¹

การแต่งกายของนักเรียน

การแต่งกายของนักเรียนราชวิทยาลัยในระยะก่อนที่จะมาสังกัดกรมมหาดเล็ก ยังไม่มีระเบียบเครื่องแต่งกายนักเรียนชัดเจน แต่หลักฐานจากบัญชีเครื่องแต่งตัวและเครื่องใช้ต่างๆ ของนักเรียนตามระเบียบการโรงเรียนราชวิทยาลัยในช่วง ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447)

สันนิษฐานว่าคงจะแต่งกายเช่นเดียวกันกับนักเรียนชายในช่วงยุคสมัยนั้น คือ เสื้อขาว นุ่งผ้าพื้น (โจงกระเบน) สีต่างๆ และจากการศึกษา ได้ปรากฏหลักฐานเป็นจดหมายเหตุตรวจโรงเรียนราชวิทยาลัยเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) โดยพระยาริสุทธิสุริยศักดิ์ (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) ได้แจ้งกรมตรวจโรงเรียนดังมีบางตอนดังนี้

. . . 5. ยูนิฟอร์มนักเรียนถึงเวลาที่จะให้เปนนูนิฟอร์มหรือยัง ถ้าเราไปดูโรงเรียนเห็นนักเรียนแต่งตัวเข้าแบบแผนเหมือนกันหมดกับบุกรุยจะ เบนอย่างไรกัน . . . ระเบียบนักเรียนเรื่องใส่เสื้อถอดเสื้อยังยุ่งอยู่นั้นเอง ตัวอย่างที่ดีนั้นคือ เด็กคนหนึ่งนุ่งกางเกงขาสั้นนั่งเรียนอยู่มีเกือกบูตกองอยู่ข้างๆ ทั้งคู่ แต่ขาเด็กนั้น ข้างหนึ่งมีถุงเท้า อีกข้างหนึ่งเบนขาเปล่า . . . ถ้าแขกเขามาเยี่ยมจะมีชายหน้าเขาหรือ . . .⁷²

ซึ่งหลวงอนุกิจวิธูร ผู้ปกครองโรงเรียนราชวิทยาลัยได้ให้ความเห็นชี้แจงตอบในเรื่องการแต่งกายของนักเรียน ร.ศ. 128 ว่า "การแต่งตัวของนักเรียนที่จะให้ได้เป็นระเบียบ เป็น

⁷¹ หลวงสุทธินาทณัฒน์, ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 7.

⁷² กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 55/82 เรื่อง "รายงานพระยาริสุทธิสุริยศักดิ์ ปลัดทูลฉลองกระทรวงธรรมการตรวจการโรงเรียนราชวิทยาลัย วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2452".

สิ่งที่จะทำให้อดีได้ แต่จะให้เป็นระเบียบอย่างไรโปรดให้เป็นคำสั่ง เด็วนี้นุ่งผ้าข้าง กางเกงข้าง มีถุงเท้า รองเท้าข้าง ไม่มีข้าง"⁷⁴ พระยาไพศาลศิลปศาสตร์ไต้กล้าเพิ่มเติมว่า "เรื่องการแต่งตัวเป็นการยากขอประทานรอดำริดูก่อน นักเรียนของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชโปรดให้นุ่งผ้าทุกคน นุ่งกางเกงไม่โปรดเลย"⁷⁵

จากการศึกษาทำให้สันนิษฐานได้ว่า โรงเรียนราชวิทยาลัยยังไม่มีระเบียบการแต่งกายให้เป็นอย่างเดียวกันโดยเฉพาะ จะนุ่งกางเกงหรือนุ่งผ้าก็ได้ แต่ก็ได้ทราบว่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อยังทรงดำรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ได้ส่งนักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนราชวิทยาลัยและโปรดเกล้าฯให้นักเรียนของพระองค์นุ่งผ้า (หมายถึงผ้าที่นุ่งโจงกระเบน) มาเรียนเพื่อให้อมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งพระยารัษฎานุประดิษฐ์ไต้กล้าได้แนะว่า การแต่งกายนักเรียนนั้นควร "ไปกราบทูลหาหรือกับสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช"⁷⁶ เพื่อขอพระวินิจฉัยที่จะจัดการในโรงเรียนต่อไป

ต่อมาในระเบียบการของโรงเรียน พ.ศ. 2455 ได้กำหนดสิ่งของและเครื่องใช้ส่วนตัวของนักเรียนดังต่อไปนี้

ว่าด้วยเครื่องนุ่งห่ม

เด็กทุกคนจะต้องมี

1. หมวก	1 ใบ
2. เสื้อขาวแบบราชการ	6 ตัว
3. ผ้าพื้นสีน้ำเงิน	6 ผืน
4. ผ้าม่วงสีน้ำเงิน	1 ผืน
5. กางเกงไทยชายาว-ผ้าขาว	14 ตัว
6. เสื้อชั้นใน	14 ตัว

⁷⁴ กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศช. 55/82 "เรื่องตรวจการโรงเรียนราชวิทยาลัย วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2452".

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน.

7. ผ้าเช็ดหน้า	17 ผืน
8. รองเท้าชาวท่าด้วยผ้าใบ	2 คู่ . . .77

เพื่อให้มองเห็นภาพการแต่งกายนักเรียนราชวิทยาลัยชัดเจนขึ้น ได้มีนักเรียนเก่าท่านหนึ่งได้บรรยายไว้ดังนี้

. . . เวลาเช้าแต่งตัวไปโรงเรียนทุกคนจะต้องนุ่งผ้าพื้นโจงกระเบนสีน้ำเงินใส่เสื้อชั้นนอกขาว กระดุมห้าเม็ด สำหรับนักเรียนเล็ก ๆ ซึ่งยังนุ่งผ้าถุงไม่เป็น ก็มีพี่เลี้ยงหญิงกลางคนมีอายุ 40-50 ปี มาคอยนุ่งผ้าให้ เวลาเย็นเลิกเรียนแล้วก็นุ่งกางเกงขาสั้นสำหรับเล่นกีฬา และเมื่ออาบน้ำแล้วตอนเย็นก็นุ่งกางเกงผ้าขาว เสื้อขาวคอกลมหรือเสื้อผ่าคอ มีกระดุมเม็ดเดียว สำหรับทำการบ้านตอนกลางคืน หลังสวดมนต์ก่อนเข้านอน . . .78

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักเรียนราชวิทยาลัย แต่งกายตามข้อบังคับเครื่องแต่งกายนักเรียนมหาดเล็กหลวง วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2459⁷⁹ และให้นับเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกำหนดเครื่องแต่งกายข้าราชการในพระราชสำนัก พ.ศ. 2453 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2459⁸⁰ โดยเครื่องหมายของนักเรียนโรงเรียนราชวิทยาลัยจะแต่งกายเช่นเดียวกับเครื่องแบบนักเรียนมหาดเล็กหลวง แต่มีความแตกต่างกันตรงที่แมงคอของแต่ละโรงเรียน จะติดอักษรย่อไว้ กล่าวคือ ถ้าเป็นโรงเรียนราชวิทยาลัย จะมีอักษร ร. ติดอยู่ เป็นเครื่องชี้ว่าอยู่โรงเรียนใด

⁷⁷ กจข., ม.ร.6 ศ/5.70 "ระเบียบการโรงเรียนราชวิทยาลัย ร.ศ. 131".

⁷⁸ ประกอบ หุตะสิงห์, "ชีวิตนักเรียนจากโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยต่อเนื่องกัน," ใน วชิราวุธวิทยาลัยครบ 80 ปี (พ.ศ. 2453-2533) (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ, 2533), หน้า 54.

⁷⁹ ราชกิจจานุเบกษา 33 : 1 (15 กรกฎาคม พ.ศ. 2459) : 658.

จากการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า แม้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาในต่างประเทศถึง 9 ปี ย่อมทรงมีความคุ้นเคยกับการแต่งกายแบบตะวันตกคือ การสวมเสื้อและกางเกงขายาวตามสากลนิยม และกลายมาเป็นเครื่องแบบนักเรียนที่มีความสง่างาม เช่นเครื่องแต่งกายมหาดเล็กยามมีงานสำคัญแต่เมื่ออยู่ในโรงเรียน กลับโปรดให้นักเรียนหญิงผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อขาวตามแบบเดิม เพื่อมิให้ลืมความเป็นไทย และชุดขาวที่นักเรียนสวมในเวลาเย็น ทำให้นักเรียนต้องสำรวจ ระมัดระวังกิริยาของตนในการรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกาย ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของความเป็นสุภาพบุรุษ

โรงเรียนราชวิทยาลัย มีเพลงประจำโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมร้องเพลงในวันสำคัญของโรงเรียน โดยเฉพาะเวลาที่เฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื้อหาของบทเพลง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชนิพนธ์ขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ร้องและ เยนี้้อ เพลงได้บอกถึงคุณลักษณะของนักเรียนราชวิทยาลัยที่ต้องมีความกตัญญูต่อองค์พระมหากษัตริย์ รู้จักการเลือกคบคน จงรักภักดี ตั้งใจทำงานเพื่อสนองเบื้องพระยุคลบาท เมื่อนักเรียนได้ร้อง เมื่อไรก็จะย้ำความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและตระหนักในหน้าที่ของตน มีความประพฤติที่ดีสมกับเป็น "ข้าในหลวง" ที่จะต้อง "ถวายชีวิต" แต่พระองค์

เพลงโรงเรียนราชวิทยาลัย (เดิม)

ร้องทำนอง "ขึ้นพลับพลา"

บทพระราชนิพนธ์ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ 6⁸⁰

ข้าพเจ้า เหล่านักเรียน ทั้งน้อยใหญ่	ราชวิทยาลัยข้าในหลวง
กตัญญู ผั่งจิต ติดแตดวง	ภักดีหน่วย เหนียวใจ ไม่จิตจาง
แม้ผู้ใด สัมพระคุณ กรุณา	ไม่คบค้า คนเช่นนี้ ตีตนห่าง
ไม่ขอชวน เข้าใกล้ ให้ร่วมทาง	ขอแต่ร้าง เร็ดพัน จากคนพาล
ขอสนอง บาทบงศ์ องค์พระราม	ผู้ผดุง กรุงสยาม อันไพศาล
ถวายชี วิตไว้ รับใช้งาน	เป็นข้าเบื้อง บทมาลัย จนวันตาย

⁸⁰ "เพลงโรงเรียนราชวิทยาลัย," ใน ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 82.

เพลงโรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย*

ร้องทำนอง "ขึ้นพลับพลา"

ข้าเจ้า เหล่านักเรียน ทั้งน้อยใหญ่	ราชวิทยาลัย ข้าในหลวง
กตัญญู ผิ่งจิต ตัดแค้นดวง	ภักดีหนอง เห็นยวใจ ไม่จิตจาง
แม้ผู้ใด สัมพระคุณ กรุณา	ไม่คบค้า คนเช่นนี้ ตีตนห่าง
ไม่ขอชวน เข้าใกล้ ให้ร่วมทาง	ขอแต่ร้าง เร็ดพัน จากคนพาล
ชื่อเทิดพระ ภัทร มหาราช	บรมนาถ ทรงธรรม นำสุขสำนัด
ถวายชี วิตไว้ รับใช้งาน	เป็นข้าเบื้อง บทมาลัย จนวนตาย

โรงเรียนราชวิทยาลัยได้ผลิตนักเรียนออกมารับใช้ประเทศชาติมากมาย ด้วยความมุ่งหมายของการอบรมที่ต้องการฝึกคนที่มีคุณภาพ มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และมีความสามัคคีในหมู่คณะ มีมนุษยธรรม และเป็นสุภาพบุรุษ⁸¹ แม้ว่าจะต้องใช้เวลาลงทุนเป็นจำนวนมาก ขาดทุนถึงปีละเกือบ 100,000 บาท⁸² แต่ก็ยังดำรงโรงเรียนมาตลอดรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สิ่งที่นักเรียนกำลังคงมีความสำนึกและภาคภูมิใจในความเป็นนักเรียนราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ของตนนั้นมีมากมาย การเน้น "Esprit de Corps" หรือการรักหมู่คณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวนั้น เป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าทรงเน้นให้นักเรียนจำและนำมาปฏิบัติและระลึกอยู่เสมอว่าการรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญดังมีพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งดังนี้

---

* พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพัทธ์ ทรงเปลี่ยนแปลงเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เดิม. ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 82.

⁸¹ ประกอบ หุตะสิงห์, "ชีวิตนักเรียนจากโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยต่อเนื่องกัน", หน้า 54.

⁸² กจข., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.57/1 เรื่อง "โครงการจัดโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัยวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2468."

. . . ขอให้เจ้าทั้งหลายตั้งใจช่วยกันรักษาชื่อเสียงและเกียรติยศของโรงเรียน
 ทำความงามความเจริญให้แก่โรงเรียนต่อไปเมื่อเจ้าเติบโตขึ้น จะออกไปทำงานที่ไหน
 เมื่อใครเขาทราบว่าคุณออกจากสำนักโรงเรียนมหาดเล็กหลวงหรือโรงเรียน
 ราชวิทยาลัยขอให้เขามีความพอใจและอยากได้เจ้าไว้ เช่นนี้จึงจะเป็นชื่อเสียงแก่
 โรงเรียนของเจ้าและเป็นประโยชน์แก่ตัวเจ้าด้วย . . . 83

ปรากฏว่านักเรียนราชวิทยาลัยได้รับการศึกษาชื่อเสียงและเกียรติยศของโรงเรียนไว้อย่างดี
 ยิ่ง "นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาได้ออกมารับราชการสนองพระเดชพระคุณในตำแหน่งหน้าที่สำคัญ
 บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและราชบังลังค์มาเป็นจำนวนมาก . . . ได้ดำรงตำแหน่ง
 หน้าที่ราชการชั้นสูงอยู่หลายท่าน" และความรู้ทางด้านวิชาการของโรงเรียนนั้นเป็นที่นิยมใน
 ต่างประเทศดังคำกราบบังคมทูลต่อไปว่า

. . . เฉพาะมหาวิทยาลัยในยุโรปได้ยอมรับนับถือว่า ความรู้ของนักเรียนผู้จบ
 หลักสูตรโรงเรียนราชวิทยาลัยอยู่ในขั้นมาตรฐาน อนุญาตให้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย
 ของเขาได้โดยไม่ต้องสอบ ซึ่งไม่มีโรงเรียนใดในประเทศไทยเคยได้รับเกียรติ
 เช่นนี้เลย . . . 84

นักเรียนที่สำเร็จการศึกษา ส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนกฎหมายและศึกษาต่อ
 โรงเรียนชั้นสูงอื่นๆ มีทั้งรับราชการและเป็นนักธุรกิจ

ทวี บุญยเกตุ ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของโรงเรียนกับผลที่ได้รับจากโรงเรียน
 ราชวิทยาลัยว่า

. . . เนื่องจากโรงเรียนราชวิทยาลัยมุ่งหนักไปในทางอบรมจิตใจ ศิลปธรรม

---

83 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, "พระราชดำรัสตอบคำกราบบังคมทูล
 พระกรุณาถวายใ้ชื่ออาจารย์ของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์เมื่อวันที่ 27
 ธันวาคม พระพุทธศักราช 2456," ใน พระบรมราชโองการที่ราชวิทยาลัย, หน้า 90.

84 "คำกราบบังคมทูลพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์ประพัทธ์"
 ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า ๗.

จรรยา การกีฬา การปกครองตนเอง เหล่านี้เองจึงปรากฏว่านักเรียนที่เรียนสำเร็จออกมาจากโรงเรียนราชวิทยาลัยส่วนมากได้รับหน้าที่ใหญ่โตทางราชการแทบทั้งนั้น มีตั้งแต่เป็นองคมนตรี นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดี เรื่อยลงไปตลอดจนเป็นพ่อค้าคนดีก็มากและที่เป็นรัฐมนตรีก็ไม่น้อยกว่า 20 คน⁸⁵

บรรดาข้าราชการที่เป็นนักเรียนเก่าโรงเรียนราชวิทยาลัย เท่าที่ศึกษารวบรวมมาได้ มีดังนี้

1. พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
2. พระยาโกมารกุลมนตรี
3. พระยามานวราชเสวี องคมนตรี
4. พระยาไชยยศสมบัติ
5. พล.อ.ท มุณี มหาสันตนะฯ
6. พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยไชยันต์
7. นายดีเรก ชัยนาม
8. พระยาโทณวณิกมนตรี
9. พระยาศรีเสนา
10. พระยาจินดารักษ์
11. ม.ล. เดช สนิทวงศ์ องคมนตรี
12. ทวี บุญเกตุ อดีตนายกรัฐมนตรียุคแรก
13. หลวงจินดาสนิทกิจ (ละม้าย ชนะสิริ)
14. ขุนชำนาญวรกิจ (ชำนาญ อินทุโสภณ) อดีตปลัดกระทรวงคมนาคม
15. หลวงประจักษ์ศุภอรุณ (ปลั่ง อินทะกนก) อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกา
16. หลวงอาจพิศาลกิจ (อาจ พิศัยบุตร) อดีตอธิบดีกรมสรรพากร
17. หลวงอรรถปรีชาชุนการ (ฉอ่อน แสนโกศิก) อดีตอธิบดีกรมอัยการ

⁸⁵ทวี บุญเกตุ, "ราชวิทยาลัยรำลึก," ใน ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 68.

18. ม.ล. โสภิต นพวงษ์ ข้าราชการชั้นพิเศษ ศาสตราจารย์สาธารณสุขศาสตร์
19. นายกำย ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม ข้าราชการชั้นพิเศษกรมทางหลวงแผ่นดิน
20. ชุมนอเนกนามาวสี (เอนก ชรัมย์ชัย)
21. หลวงประพัฒน์นิติสาส์น (ตรี สรสิงห์)
22. ร.ท. เวทย์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม
23. หลวงสนองนิติธรรม (สงวน โรจนวิภาต)
24. พระดุลยทัณฑ์ชานฉัตร
25. พระยานรอำภุบัญชา
26. หลวงสุทธีนาทณมัต
27. หลวงสารนิยประศาสน์
28. พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ ประธานศาลฎีกา
29. หลวงจำรูญเนติศาสตร์ ประธานศาลฎีกา
30. นายศรีเสนา สมบัติศิริ องคมนตรี
31. นายนาถ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2502)

และยังมีนักเรียนเก่าราชวิทยาลัยอีกหลายท่าน ที่ผู้วิจัยไม่สามารถค้นคว้าได้ว่าท่านเหล่านี้ประกอบอาชีพมีตำแหน่งเป็นอะไรบ้าง แต่ต้องการรวบรวมไว้เพื่อผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้าต่อไปภายหน้า

32. นายเล็ง วิชัยยะ
33. นายจอง วิชัยยะ
34. นายเล็ก ณ นคร (แพทย์)
35. นายยง มีเมศกุล
36. นายบ๊อบ โนมม
37. นายแนบ ไกรฤกษ์
38. นายทอง ณ ระนอง
39. นายยอด ไตติลานนท์
40. นายประดิษฐ์ ไตลังคะ
41. นายจตุ รัตนวราหะ

42. นายไชย เตชะเสน
43. นายประพันธ์ วัชรากัย
44. นายสุรียน สุวรรณทัต
45. นายเกษ สุวรรณทัต
46. นายชวน ชินสุวรรณ
47. นายศิริ สภาวสุ
48. นายเจือ จักขุรักษ์
49. นายวงศ์ แนวพานิช
50. ร.อ. เกลิม เหมจุทา
51. นายอาจ ณ สงขลา
52. นายยู้ย อาตะมัยนันท์

และยังมีเจ้าราชบุตรแห่งเชียงใหม่ ตนกูจ๊ะ ตนกูยี่หว่า เจ้หมุด เจ๊ะป็น
เจ๊ะหลี แห่งประเทศมาเลเซีย

หลวงประจักษ์ศุภอรรรถ (ปลั่ง อินทะกนก) อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกาได้กล่าวถึงความเป็น
นักเรียนเก่าราชวิทยาลัยว่า

. . . "เมื่อเยาว์วัยสมัยเป็นนักเรียนอยู่ เราก็ตั้งใจเล่าเรียน เคารพเชื่อฟัง
คำสั่งสอนของครูบาอาจารย์อยู่เป็นนิจคิด และเมื่อสำเร็จการศึกษาเล่าเรียนออกไป
ประกอบอาชีพเล่า ก็ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในสัมมาอาชีวะ มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรัก
ภักดีต่อองค์พระประมุขของประเทศชาติเป็นข้อใหญ่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม
ยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว และปฏิบัติตนต้องตามพระบรมราชาโองการของพระบาทสมเด็จพระ
พระมหาธีรราชเจ้า องค์พระบรมราชาูปถัมภ์ของโรงเรียน . . . 86

ทวี บุญยเกตุ ได้กล่าวถึงการอบรมของโรงเรียนราชวิทยาลัยที่มีต่อความเจริญ
ก้าวหน้าของประเทศชาติโดยเฉพาะการเน้นอบรมสั่งสอนบุคคลที่จะ เป็นผู้บริหารประเทศต่อไป

86หลวงประจักษ์ศุภอรรรถ(ปลั่ง อินทะกนก), "ราชวิทยาลัยรำลึก," หน้า 60.

ภายนอกหน้า จะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ใช่เป็นผู้ที่มีความรู้แต่อย่างใด แต่จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งก็คือลักษณะของความเป็นสุภาพบุรุษนั่นเอง ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต
2. เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยดี
3. มีความกล้ารับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ตนได้รับมอบหมาย
4. มีการเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม
5. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา (Sportsmanship)
6. มีความสามัคคีธรรม
7. รู้จักเคารพตนเอง (Self-respect)
8. รู้จักรักษาเกียรติของตนและหมู่คณะรวมถึงประเทศชาติ
9. รู้จักหน้าที่ (Sense of Duty)
10. รู้จักการทำงานร่วมกันและมีการประสานงานซึ่งกันและกัน (มี Team Work)
11. รู้จักเคารพในความคิดเห็นของคนอื่น
12. รู้จักเคารพผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้า
13. มีความมานะอดทน
14. รู้จักปกครองตนเอง⁸⁷ ฯลฯ

นักเรียนเก่าท่านหนึ่งได้บรรยายผลของการศึกษาจากโรงเรียนราชวิทยาลัยว่า

- 1) สอนให้ข้าพเจ้าเป็นสุภาพบุรุษทุกกระเปียดนี้
- 2) ประสิทธิ์ประสาทความรู้รอบตัวอันยิ่งใหญ่แก่ข้าพเจ้า ทั้งภาคปฏิบัติ และภาคอักษรศาสตร์ คือรู้ทุกสิ่งในบางสิ่ง กับรู้บางสิ่งในทุกสิ่ง
- 3) สอนอบรมให้ข้าพเจ้ารักหมู่ รักคณะ ตลอดจนรักชาติบ้านเมือง และจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ พระผู้ทรงมีพระเดชพระคุณล้นเกล้าฯ
- 4) ผู้ผ่าน ร.ร. นี้ คือนักเรียนเก่าเป็นพลเมืองดีและมีชื่อเสียง

⁸⁷หรือ บุญยกต, "ราชวิทยาลัยรำลึก", หน้า 69.

- มีคุณธรรมดี เป็นใหญ่เป็นโตถึง 99% ผู้ที่นับถือและเพื่อนฝูงของข้าพเจ้าที่ผ่านประเทศอังกฤษ และทั้งที่ได้ไปสูหาสมาคมชั้นสูงและมหาวิทยาลัย OXFORD และ CAMBRIDGE ได้พบปะชาวอังกฤษ ส่วนมากเขาเหล่านั้นรู้จัก ร.ร. ราชวิทยาลัย ในนาม KING'S COLLEGE แพบ้างนั้น เพราะ น.ร. จบชั้นราชวิทยาลัยแล้วไปเข้ามหาวิทยาลัยได้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวราชวิทยาลัยไปทำชื่อเสียงคุณงามความดีให้ชาวอังกฤษทราบและประจักษ์หลายสิบท่าน
- 5) สอนให้ข้าพเจ้ามีความมานะอดทนซื่อสัตย์กตัญญู และในเมื่อเผชิญกับความทุกข์ย้อมสู้ได้อย่างดียิ่ง
  - 6) สอนให้ข้าพเจ้าเคร่งครัดในศีล 5 โดยอาจารย์ผู้ใจดีกับมีพระธรรมเทศนาโปรดทุกอาทิตย์ตลอดปี
  - 7) ทั้งนี้ ยังผลให้ข้าพเจ้ามีชีวิตอยู่ด้วยการมีหลักฐานสมควรแก่อัตภาพทุกประการ โดยไม่จนและไม่รวย แต่อยู่ในฐานะปานกลางหรือสายกลางตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง จึงเป็นความสุขอย่างยิ่งกว่าตึงและหย่อน จนบัดนี้อายุย่างเข้า 60 ปีแล้วไม่เคยเลยที่จะมีผู้ใดมาชมเหงเหงาใจ และได้รับความมอยุติธรรมตลอดเวลาอันเนื่องมาแต่พระมหากรุณาธิคุณปกเกล้า ฯ ที่ทรงอุปถัมภ์โรงเรียน สอนให้รู้และเชี่ยวชาญ "วิชาป้องกันตนจากอธรรมรอบตัว อันได้แต่ สุจริต คือเกราะบังศาสตร์พ้อง ฯลฯ นั้นเอง"

นักเรียนเก่าอยู่บ้าน C

เครื่องหมายประจำตัว C 7.

1 พฤษภาคม 2507⁸⁸

⁸⁸เวทย์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, "ความในใจของข้าพเจ้า," ใน ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 58-59.

จึงกล่าวได้ว่า การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเห็นความสำคัญในการให้การศึกษาแก่เยาวชนโดยเฉพาะ เด็กชายทำให้โรงเรียนราชวิทยาลัยที่ทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีความมุ่งหมายที่จะอบรมให้เด็กชายเหล่านี้ มีความเป็นสุภาพบุรุษอันเป็นความต้องการคนในสังคม ซึ่งผลก็ได้ประจักษ์ชัดในความสำเริงของนักเรียนเก่าและบัณฑิตจากความทรงจำที่ท่านได้บรรยายในผลที่ท่านได้รับจากการศึกษาในโรงเรียนราชวิทยาลัย

ความสำนึกในพระคุณของโรงเรียนและพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวองค์พระผู้สถาปนาโรงเรียน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวองค์อุปถัมภ์ของโรงเรียน ที่ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณอย่างยิ่งใหญ่ เมื่อโรงเรียนราชวิทยาลัยได้รวมกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ในช่วงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย ดำเนินการต่อมาจนปัจจุบันนี้ บรรดานักเรียนเก่าราชวิทยาลัยได้ตั้งปณิธานที่จะรื้อฟื้นให้กลับมีโรงเรียนราชวิทยาลัยขึ้นมาอีกครั้ง และใน พ.ศ. 2507 โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัยก็ได้กำเนิดขึ้นมา

ความเป็นมาของโรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย

สืบเนื่องจากกรณีที่โรงเรียนราชวิทยาลัยได้โอนไปสมทบกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง เมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2469⁸⁹ บรรดาครูและนักเรียนเก่าจึงได้ร่วมกันจัดตั้ง "ราชวิทยาลัยสมาคม" โดยมีการพบปะหารือกันตั้งแต่ พ.ศ. 2470 และได้จดทะเบียนสมาคมราชวิทยาลัยใน พ.ศ. 2474 โดยมีวัตถุประสงค์แต่เดิมนั้นเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ระหว่างนักเรียนเก่าด้วยกันจนกระทั่งมีการปรึกษากันเพื่อฟื้นฟูโรงเรียนราชวิทยาลัยขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

การตั้งโรงเรียนใหม่นี้มีอุปสรรคอย่างหนึ่งคือ การเงิน เนื่องจากการจัดตั้งโรงเรียนท่านอง เดียวกันกับโรงเรียนราชวิทยาลัย เดิมนั้นจะต้องใช้ทุนทรัพย์เป็นจำนวนมาก จึงต้องพยายามหาแนวทางอื่นแทน ในปี พ.ศ. 2481 ผู้ประศาสน์การ (อธิการบดี)

---

⁸⁹พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รวมโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัยเข้าด้วยกัน และพระราชทานนามว่า "โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย" ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย) 43 : 1 (เมษายน พ.ศ. 2469) : 95.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองอนุญาตให้สมาคมราชวิทยาลัยสร้างโรงเรียนขึ้นในบริเวณมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับสมัยที่โรงเรียนราชวิทยาลัยอยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม คือผู้ที่ศึกษาจากโรงเรียนราชวิทยาลัยสำเร็จแล้ว จะเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แต่เนื่องจากปัญหาการเงิน ที่จะขอพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 จำนวน 90,000 บาท แต่เมื่อมีกระทรวงหนึ่งได้ขอพระราชทานไว้ก่อนแล้ว เรื่องจึงระงับไป

ต่อมา พ.ศ. 2501 "ราชวิทยาลัยสมาคม" ได้จดทะเบียน "ราชวิทยาลัยมูลนิธิเพื่อการศึกษา" ขึ้น และได้ดำเนินการเรื่องโรงเรียนต่อมา โดยสรุปได้ดังนี้⁹⁰

1. พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ องค์ประธานกรรมการมูลนิธิได้ทำหนังสือขอซื้อที่ดินจำนวน 10 ไร่ ที่ตำบลคลองตัน อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร จากธนาคารอาคารสงเคราะห์ แต่เนื่องจากธนาคารตั้งจำนวนเงินไว้สูงมากและกำหนดระยะเวลาการชำระเงินคืน มูลนิธิไม่สามารถหาเงินมาชำระได้ จึงต้องยกเลิก

2. นายนาถ เทหส์ดิน ณ อยุธยา เลขาธิการมูลนิธิ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นประธานกรรมการจัดหาผลประโยชน์ของวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน เห็นว่าที่ของวัดบริเวณหน้าอนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญนี้ เนื้อที่พอจะสร้างโรงเรียนได้จึงประชุมกรรมการและฝ่ายเจ้าอาวาสตกลงยกที่ดินให้สร้างโรงเรียน แต่ภายหลังเจ้าอาวาสได้แจ้งว่า ทางวัดตกลงกันจะต้องการนำที่ดินบริเวณที่จะสร้างโรงเรียนมาสร้างตึกแถวเพื่อเก็บค่าเช่าบำรุงวัด ตามมติของจอมพลแปลก พิบูลสงครามในคราวที่มีการสร้างวัดพระศรีมหาธาตุ

3. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้เห็นในความตั้งใจและเจตนาอันดีของเหล่านักเรียนเก่า จึงได้เสนอให้ที่ดินแห่งหนึ่งริมถนนพหลโยธิน ใกล้กับคลองรังสิต แต่ค่อนข้างไกลสำหรับนักเรียนที่ต้องเดินทางเข้าไปเย็นกลับจึงไม่ตกลงกัน

ต่อมาวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2504 ได้มีการประชุมกันตกลงที่จะตั้งโรงเรียน

⁹⁰หลวงสุทัศนทานฤมิตต์, ประวัติโรงเรียนราชวิทยาลัย, หน้า 8-10. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ รองเสวกเอก ม.ร.ว.บรรณาศักดิ์ กฤดากร ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2509).

ราชวิทยาลัยให้ได้ และได้ดำเนินการต่อไปด้วย

4. นายนาค เทพหัสดิน ณ อยุธยา เสนอให้มูลนิธิราชวิทยาลัยมีหนังสือไปยัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ขอให้คืนบ้านกล้วย (เป็นที่ดินเดิมของโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน) ถนนสุขุมวิท และขอให้สร้างโรงเรียนให้มูลนิธิด้วย ซึ่งที่ดินบ้านกล้วยนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ซื้อจากเจ้าของโรงเรียนเดิม จำนวน 90 ไร่ แต่ก็ไม่สามารถจะแบ่งที่ดินให้จัดตั้งโรงเรียนได้ เนื่องจากทางกระทรวงศึกษาได้กำหนดโครงการที่จะจัดทำไว้แล้ว แต่จะยกที่ดินเตรียมอุดมบริเวณสามพรานให้แทน โดยมอบให้ทั้งที่ดินและอาคารเดิมที่สามารถใช้การได้หากทำเป็นโรงเรียนกึ่งนอนที่ได้ตั้งไว้แต่เดิม ก็สามารถดำเนินการไปเป็นขั้นๆได้ ทางมูลนิธิจึงได้ร่างโครงการที่จะจัดตั้งโรงเรียนราชวิทยาลัยกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระกรุณาทรงทราบ และพระองค์ได้พระราชทานข้อแนะนำเกี่ยวกับการจัดตั้งเพิ่มเติมมาด้วย ทางมูลนิธิจึงได้ติดต่อขอตั้งโรงเรียนราชวิทยาลัยต่อกระทรวงศึกษาธิการต่อไปด้วยการสนับสนุนจากนายกรัฐมนตรี คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงบประมาณแผ่นดิน ได้ให้เงินอุดหนุนการจัดตั้งโรงเรียนเป็นจำนวนถึง 2,500,000 บาท (สองล้านห้าแสนบาท) เป็นงวดแรกและได้จัดตั้งเพื่อให้ทันกับปีการศึกษา 2507 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตพระราชทานนามโรงเรียนแห่งใหม่ที่จังหวัดนครปฐมนี้ว่า "โรงเรียน ก.ป.ร. ราชวิทยาลัย" และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังนั้น "ราชวิทยาลัยมูลนิธิเพื่อการศึกษา" ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินการและบริหารงาน มีฐานะเป็นโรงเรียนราชภัฏ และมีราชวิทยาลัยมูลนิธิเป็นเจ้าของ

โรงเรียน ก.ป.ร. ราชวิทยาลัยนี้จัดเป็นโรงเรียนประจำ รับเฉพาะ เด็กชายเปิดสอนสายสามัญศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความมุ่งหมายและดำเนินการเช่นเดียวกับโรงเรียนอัสสัมชัญวิทยาลัย

สรุปได้ว่า การที่โรงเรียนก.ป.ร. ราชวิทยาลัยได้ก่อตั้งดำเนินการอีกครั้งหนึ่งนี้ เนื่องจากพลังศรัทธาที่บรรดานักเรียนเก่าได้ร่วมแรงร่วมใจตั้งปณิธานในการให้มีโรงเรียนราชวิทยาลัยขึ้นอีกครั้ง และด้วยพระบุญญาบารมีของพระมหากษัตริย์ไทย จึงนับเป็นศุภมงคลอันดี และนำความปลาบปลื้มปิติแก่นักเรียนเก่าราชวิทยาลัยเป็นอย่างดี ซึ่งแสดงให้เห็นผลจากการอบรมความรักหมั่นคณะ รักโรงเรียนและภูมิใจในความเป็นโรงเรียนราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์

การจัดโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัย

ภายหลังที่การดำเนินการของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัยต้องประสบปัญหาในด้านค่าใช้จ่ายที่สูงอันเป็นเหตุที่ต้องขอพระราชทานเงินพระคลังข้างที่เพิ่มเติมเสมอขึ้น โรงเรียนทั้งสองก็ได้พยายามประคับประคองและดำเนินการจัดการโรงเรียนต่อไป จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตในวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติสืบมา ทรงมีพระราชดำริว่า "ที่โรงเรียนมาสังกัดอยู่ในกรมมหาดเล็กหลวงนั้นไม่เหมาะแก่รูปการเลย 91 ดังนั้น "โรงเรียนมหาดเล็กหลวงที่กรุงเทพฯ กับโรงเรียนราชวิทยาลัยโบรดเกล้าฯ ให้แยกมาสังกัดขึ้นอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ"⁹² โดยมีเหตุจาก "การเงินของพระคลังข้างที่อืดอาด, กับทั้งในรัชกาลนี้พระคลังข้างที่ได้รับเงินจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติน้อยลงกว่าเก่า เป็นอันมากจะพระราชทานเงินอุดหนุนแก่โรงเรียนทั้ง 2 อย่างแต่ก่อนหาได้ไม่" ⁹³

เจ้าพระยามหิธร กรมราชเลขาธิการ ได้มีหนังสือถึงเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เลขที่ 8/364 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2468 มีความว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโบรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีถวายความเห็นเสนอแนะโครงการที่จะจัดแก่โรงเรียนทั้ง 2 คือ โรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัย ในแนวทางที่จะเกิดประโยชน์ต่อทั้ง 2 โรงเรียน ซึ่งเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้กราบบังคมทูลถวายความเห็นใน "โครงการจัดการโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนราชวิทยาลัย"⁹⁴ พอสรุปได้ดังนี้

⁹¹ กจช., เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ.57/1 เรื่อง โบรดเกล้าฯให้รวมโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเข้าด้วยกัน พระราชทานนามว่าโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย (เอกสารกรมราชเลขาธิการที่ 8/364 ลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2468)

⁹² เรื่องเดียวกัน.

⁹³ เรื่องเดียวกัน.

⁹⁴ เรื่องเดียวกัน.

ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

จ่ายเงินเดือน	ปีละ	111,652	บาท
จ่ายเป็นค่าใช้สอย	ปีละ	43,288	บาท
รวมเป็นเงิน		153,940	บาท

หักจากค่าเล่าเรียนที่เรียกเก็บ

จากนักเรียนเป็นรายได้ปีละ		38,047.50	บาท
ขาดทุนอยู่		115,892.50	บาท

จ่ายเป็นค่าเล่าเรียนนักเรียนหลวง

จำนวน 111 คน	เป็นเงิน	30,947	บาท
--------------	----------	--------	-----

รวมจ่ายเป็นเงินประมาณ 146,000 บาท ต่อปี⁹⁵

การที่ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงต้องประสบกับปัญหาขาดทุนหรือมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย กล่าวคือ จากบัญชีงบประมาณรายจ่าย-รายได้ประจำปี พ.ศ. 2468 ที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวงได้จัดส่งมานั้น บปรากฏว่า สมบัติของโรงเรียนที่นำฝากกรมพระคลังข้างที่ได้ส่งบัญชีมาสำหรับเบิกได้ประจำปีหนึ่งๆ ประมาณ 40,000 บาท แต่ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมหาดเล็กหลวงต้องเสียเป็นค่าเงินเดือนและค่าใช้สอย รวมเป็นเงินปีละ 153,940 บาท หักรายได้ที่เป็นค่าเล่าเรียนเก็บจากบัญชีนักเรียนได้ประมาณปีละ 38,047.50 บาท ทำให้ขาดทุนอยู่ถึงปีละประมาณ 115,892 บาท โดยเงินค่าเล่าเรียนที่เก็บได้นี้ จากจำนวนนักเรียน 162 คน เป็นนักเรียนข้าหลวงเดิมและนักเรียนหลวงถึง 111 คน ซึ่งตามบัญชีของโรงเรียนจะต้องเบิกเงินจากกรมพระคลังข้างที่เป็นเงินปีหนึ่งประมาณ 30,947 บาท จึงจะต้องเบิกเงินจากกรมพระคลังข้างที่ชื่อเป็นเงินส่วนพระองค์ปีหนึ่งราว 146,000 บาท

การที่โรงเรียนต้องมีรายจ่ายเป็นจำนวนมากนี้ เจ้าพระยาอรรคมคัฎฉิมตริภักดิ์ไม่เห็นมีทางพอที่จะนำเงินจากที่อื่นๆ มาช่วยเหลือ เนื่องจาก การเงินของกระทรวงศึกษาธิการเองก็มี

⁹⁵ประมวลจาก กจช. ศธ 57/1 เรื่อง "โปรดเกล้าฯ ให้รวมโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเข้าด้วยกัน"

ความดีใจ ครีดยด หากขอเพิ่มจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติก็เกรงจะไม่สำเร็จ นอกจากจะใช้เงินจำนวนหนึ่งในงบประมาณบำรุงโรงเรียนราชวิทยาลัย จำนวน 90,000 บาท มารวมกันกับของโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีจึงได้กราบบังคมทูลเสนอการนำโรงเรียนทั้ง 2 นี้มารวมกัน โดยมีเหตุผลที่สรุปได้ 2 ประการ คือ

1. เรื่องการใช้จ่าย

หากนำนักเรียนทั้ง 2 แห่งมารวมกัน จะได้นักเรียนประมาณ 295 คน (นักเรียนโรงเรียนมหาดเล็กหลวงมีจำนวน 162 คน นักเรียนราชวิทยาลัย มีนักเรียนจำนวน 133 คน) ซึ่งพอจะรวมเป็นนักเรียนโรงเรียนเดียวกันได้โดยใช้งบประมาณเท่าเดิม และการที่จะจัดให้เสียค่าเล่าเรียนทุกคนแล้วคงจะทำให้นักเรียนลาออกมาก จำนวนนักเรียนก็คงจะเหลืออย่างมากที่สุด 200 คนเท่านั้น

2. ผลในทางด้านการศึกษา

การนำโรงเรียนทั้ง 2 มารวมกัน จะช่วยให้การจัดการศึกษามีผลดียิ่งขึ้น กล่าวคือ ทั้งสองโรงเรียนนี้มีตำแหน่งครูชั้นสูงอยู่มาก โรงเรียนมหาดเล็กหลวงมีตำแหน่งครูชาวต่างประเทศถึง 3 ท่าน และมีครูชาวไทยที่สำเร็จการศึกษามาจากต่างประเทศ 3 คน โรงเรียนราชวิทยาลัยมีครูชาวต่างประเทศ 3 คน และครูไทยที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ 2 คน จึงน่าจะจัดให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงได้

ปัญหาข้อต่อไปที่จะต้องตัดสินใจก็คือ จะยกโรงเรียนราชวิทยาลัยมารวมกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวงหรือในทางตรงกันข้ามกัน เมื่อพิจารณาแล้วได้ความว่า

หากยกโรงเรียนมหาดเล็กหลวงไปตั้งรวมกับโรงเรียนราชวิทยาลัยบางขวาง จะเป็นการไม่สะดวก เนื่องจากการคมนาคมมีแต่ทางน้ำเท่านั้น และ อาคารที่โรงเรียนราชวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้ ไม้แข็งแรงและทรุดโทรม หากจะจัดใหม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายซ่อมแซมอีกมาก และ เพื่อให้สมกับเป็นโรงเรียน พระราชอนุสาวรีย์ จะต้องปลูกสร้างใหม่มากกว่าที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง

ดังนั้น จึงมีเหตุที่ควรยกมารวมกันที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง เนื่องจากโรงเรียนนี้เสมือนพระอารามของรัชกาลที่ 6 และการปลูกสร้างอาคารถาวรต่างๆ ได้สำเร็จไปมากแล้ว

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีจึงได้เสนอว่าควรยกโรงเรียน
ราชวิทยาลัยมารวมกับโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

ในเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเห็นชอบด้วย⁹⁷
แต่ได้มีพระราชวินิจฉัยในเรื่องที่จะให้ข้าราชการโรงเรียนได้รับเบี้ยบำนาญเหมือนข้าราชการที่มี
งบประมาณเงินเดือนส่งกระทรวงพระคลังว่า ต้องได้รับเงินเดือนตามอัตราที่ใช้ทั่วไปและชื่อของ
โรงเรียนมหาดเล็กหลวงได้โปรดเกล้าฯว่า "ควรจะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย มิฉะนั้นจะเข้าใจผิดว่า
นักเรียนเมื่อออกจากโรงเรียนแล้วจะต้องเป็น หรือมีสิทธิ์ที่จะขอพระราชทานเป็นมหาดเล็กหลวง
ควรเรียกว่าโรงเรียนมหาดเล็กพระราม 6 หรืออะไรอย่างนั้น"⁹⁸

การที่ช่วงแรกทรงมีพระบรมราชโองการให้โอนโรงเรียนทั้ง 2 แห่งไปสังกัดกระทรวง
ศึกษาธิการนี้ พระยาบรมบาทบุรุษ ผู้บังคับการโรงเรียนมหาดเล็กหลวงได้ชี้แจงต่อผู้สำเร็จ
ข้าราชการมหาดเล็ก เพื่อเรียนต่อไปยังเจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ ว่า โรงเรียน
มหาดเล็กหลวงได้มีหลักการสำคัญ 2 ข้อ คือ

1. มีทุนสมบัติของโรงเรียนเอง
2. มีกรรมการเป็นผู้จัดการโรงเรียน

เนื่องจากทุนทรัพย์ของโรงเรียนยังมีน้อย มีรายได้ไม่พอจะเลี้ยงตัวเอง หากจะให้
กระทรวงศึกษาจัดการอยู่แล้วก็อาจดำเนินการตามพระราชประสงค์แห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัวได้ ส่วนหลักการปกครองโดยคณะกรรมการก็คงจะมีได้ โดยให้เสนาบดีกระทรวง
ศึกษาธิการเป็นนายกและปลัดหูลงสองเป็นอนุนายก ก็จะไม่เปลี่ยนแปลงสภาพเดิมของโรงเรียน
ซึ่งถ้าหากทางกระทรวงศึกษาธิการจะเปลี่ยนให้เหมือนกับโรงเรียนสามัญอื่นๆ ก็จะเป็นการผิดจาก
วิธีสำคัญของการจัดโรงเรียนแบบพับลิกสกูลได้⁹⁹

⁹⁷ กจ., ศธ., 57/1 เรื่อง "หนังสือเจ้าพระยามหิธร เลขที่ 38/1905 ลงวันที่
26 มีนาคม พ.ศ. 2468 ถึงเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี".

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹⁹ กจ., ศธ. 57/1 เรื่อง "โปรดเกล้าฯให้รวมโรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียน
มหาดเล็กหลวงเข้าด้วยกัน (30 ต.ค. 2468-26 ก.ค. 2469).

ในเรื่องหลักสำคัญของโรงเรียนนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักเป็นอย่างดี และในวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2469 ทรงมีพระบรมราชโองการประกาศวางรูปการและพระราชทานนามโรงเรียนมหาดเล็กหลวง โดยทรงมีพระราชดำริว่า เป็นการสมควรที่จะส่งเสริมฐานะของโรงเรียนให้สถาพรพัฒนาการยิ่งขึ้น เพื่อเป็นที่เชิดชูพระเกียรติแห่งพระบรมเชษฐาธิราช โดยการประกาศสถิติโรงเรียนดังนี้

1. ให้โรงเรียนอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์
2. ให้ขึ้นแก่สภากรรณการจัดการ

ส่วนนามของโรงเรียนนั้น สมควรจะมีนามอันทรงไว้ซึ่งความเป็นอนุสาวรีย์ของสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชและโรงเรียนราชวิทยาลัยด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามโรงเรียนใหม่ว่า "โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย"¹⁰⁰

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการส่งเสริมการศึกษา เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นสุภาพบุรุษโดยศึกษาลักษณะการจัดการศึกษาของโรงเรียนราชวิทยาลัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า พระองค์ได้มีพระราชดำริในการส่งเสริมความเป็นสุภาพบุรุษแก่เยาวชน พอสรุปได้ดังนี้

1. การสอนกรีฑาอรรถกถาเพื่อให้ให้นักเรียนมีบุคลิกลักษณะเป็น "ผู้ดี" เป็นคนชั้นสูง เนื่องจากนักเรียนราชวิทยาลัยส่วนใหญ่จะรับราชการอยู่ในกระทรวงยุติธรรม หรือมีหน้าที่การงานต่าง ๆ ที่ต้องมีกริยามารยาทเป็นที่ประทับใจ มีความเป็นสุภาพบุรุษ
2. การตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบซึ่งโรงเรียนราชวิทยาลัยกำหนดให้มีตารางเวลาเรียนที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ ภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อฝึกความเป็นระเบียบ มีวินัย ควบคุมตนเองได้

¹⁰⁰"ประกาศวางรูปการและพระราชทานนามโรงเรียนมหาดเล็กหลวง"
ราชกิจจานุเบกษา (แผนกฤษฎีกา) 43 : 2 (เมษายน พ.ศ. 2469) : 95.

3. มีความรักหมั่นคณะของตน รักเพื่อนฝูง มีความเคารพผู้อาวุโส เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งของความเป็นสุภาพบุรุษ ด้วยการที่โรงเรียนมีหลักการปกครองกันเองโดยให้นักเรียนชั้นโตมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เล็กกว่า มีเฮดพีเพิลที่ได้รับการเลือกจากอาจารย์ใหญ่เป็นหัวหน้าในการดูแลนักเรียน

4. การเล่นกีฬาเพื่อพัฒนาให้ร่างกายมีความแข็งแรง และมีใจความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความเสียสละ อุดหนุน อันจะช่วยสร้างคุณลักษณะของความเป็นสุภาพบุรุษให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยเฉพาะกีฬาฟุตบอลและกรีฑา

5. การฝึกปลูกเสื่อเพื่อฝึกความกล้าหาญ ความแข็งแรง มีการเรียนรู้สังคมภายนอก ช่างสังเกตและนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตน สังคมและประเทศชาติ

6. การฝึกความมีระเบียบวินัย อุดหนุนและขยันขันแข็งจากการตัดทหาร

7. การฝึกความเป็นสุภาพบุรุษจากครู อาจารย์ชาวต่างประเทศซึ่งนักเรียนจะได้มีความคุ้นเคยและเรียนรู้จากการสังเกตกิริยามารยาทของชาวตะวันตก และนักเรียนยังจะได้ฝึกการใช้ภาษาต่างประเทศตลอดเวลา

8. การแต่งกายเรียบร้อย รู้จักรักษาความสะอาด รู้จักสำรวจมระวังตนเมื่ออยู่ในเครื่องแต่งกายอันทรงเกียรติ และมีระเบียบการแต่งกายในกาลต่าง ๆ ที่ถูกกาลเทศะ

9. นักเรียนต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักการประพฤติตนอยู่ในสัมมาอาชีวะ โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้กระทำแต่สิ่งดี ๆ

10. การที่โรงเรียนมีชื่อเสียงจนเป็นที่ยกย่องในต่างประเทศ มีนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ มาเลเซียมาศึกษาในโรงเรียนด้วย ทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในสถาบันของตนและพยายามรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน